

DRUŽINSKI TEDNIK

Leto XIII.

V Ljubljani 21. avgusta 1941-XIX.

Štev. 34. (618)

Najsrečnejše ljudi poštenje rodi.

Slovenski rek

»DRUŽINSKI TEDNIK«

Izhaja ob četrtkih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Miklošičeva 14/III. Poštni predal št. 345. Telefon št. 33-32. — Račun poštne hranilnice v Ljubljani št. 15.393. — Rokopisov ne vračamo, nefrankiranih dopisov ne sprejemamo. Za odgovor je treba priložiti 2 liri v znakcu.

NAROČNINA

1/4 leta 9 lir, 1/2 leta 16 lir, vse leto 32 lir. V tujini 64 lir na leto. — Naročnino je treba plačati vnaprej.

CENE OGLASOV

V tekstem delu: enostolpna petilna vrsta ali njen prostor (višina 8 mm in širina 55 mm) 2.70 lire; v oglasnem delu 1.70 lire. V dvostranskem tisku cene po dogovoru. — Notice: beseda 0.80 lire. Mali oglasi: beseda 0.40 lire. Oglasi davke povsod še posebej. Pri večkratnem naročilu popust.

Danes:

Italijansčina za Slovence

(Gl. str. 9.)

Eksc. Vis. Komisar v Beli Krajini

Preteklo sončno nedeljo je Eksc. Vis. Komisar spet porabil zato, da je krenil med naše kmečko prebivalstvo, da bi se prepričal o njegovem delu in potrebah. To pot si je izbral našo Belo krajino, ki je ena najsiriomašnejših pa tudi najbolj delavnih slovenskih koticov. Obiskal je najvažnejše belokranjske kraje: Semič, Črnomelj, Dragatuš in Vinico.

Eksc. Vis. Komisar se je v stiku s preprostim, a delovnim belokranjskim ljudstvom lahko prepričal o njegovih težavah, o njegovih delavnosti in lojalnosti, ki jo vrača za lojalnost italijanskih oblasti.

Skupaj z Eksc. Vis. Komisarjem je krenil na pot tudi generalni podpoveljnik Fašističnih mladinskih organizacij in član Direktorija dr. Selani, razen njega so bili pa v spremstvu še general Eksc. Romero, comm. dr. David, podpoveljnik središč za pomoč Gatti in šef tiskovnega urada comm. Tiggoli.

Eksc. Visoki Komisar je odšel na pot z vlakom in je že zgodaj jutraj prispel na postajo v Novem mestu. Tam so ga sprejeli poveljniki soške divizije general Eksc. Romero, civilni komisar dr. Griselli in drugi oddelčniki. Eksc. Romero je stopil v vlak in spremljal visokega gosta na njegovi poti.

V Semiču

V Semiču se je prebivalstvo zbralo na trgu pred cerkvijo, ki so ga krstili za trg Bruna Mussolinija. Zbralo se je semiško prebivalstvo, pa tudi dosti okoličanov. Vas je bila okrašena s trobojnicami, na trgu so bili pa zbrani poleg potrošne vojaške čete tudi gasilci in šolska mladina, ki je gostom navdušena vzklikala.

V imenu občine je visokega gosta in njegove spremljevalce pozdravil župan, ki mu je izrekel dobrodošlico ter ga prosil, da se preprica o potrebah kraja in po možnosti ustreže željam delovnega prebivalstva. Po obhodu častne čete, je godba zaigrala himno Imperija, nato so pa dvignili zastavo na drog, ki so ga postavili domačini in ga je župan izročil polkovniku Alfieri v varstvo. Ob tej priložnosti se je župan poveljniku tudi zahvalil za pozornost in skrb, ki jo posveča prebivalstvu in mu zagotovil, da bo prebivalstvo zmerom prav tako lojalno kakor je lojalno italijansko vojaštvo, nastajajo med njimi.

Deklica v narodni noši je nato izročila Eksc. Vis. Komisarju šopek. Visokega gosta je pozdravil še domači župnik in mu želel, da bi dobil na svojem obisku po Beli krajini kar najlepše vtise.

Visoki Komisar se je zbrani množici zahvalil za izredno prisrčen sprejem, ki je najboljši dokaz vdanosti in lojalnosti prebivalstva do fašistovske Italije. Obljubil je, da bo Italija med nami zmerom spoštovala vero, kulturo in običaje slovenskega naroda. Poudaril je, da upravlja pokrajino na Ducejev ukaz z absolutno pravičnostjo, da pa obenem upa, da bo prebivalstvo še nadalje držalo častno besedo vdanosti in lojalnosti. Njegovi obiski v pokrajini so izpolnjevanje Ducejeve volje, ki hoče, da o njegovi zastopniki v stiku z ljudstvom in da pomagajo najbolj pomoči potrebnim. Visoki Komisar je preprčan, da med našim zdravim kmečkim ljudstvom ne morejo uspevati ideologije, ki hočejo uničiti družino, vero in civilizacijo. Če bi se pa našel kak privrženec takih idej, bi bil izločen, kakor se loči okuženi bolnik od zdravih. Ljudstvo samo naj izkorenini to zlo, kjer koli nanj naleti. Na koncu je pozdravil zastopnike Vojske, pri čemur je bil tudi dr. Selani, pa je prosil, naj tudi v imenu prebivalstva pozdravi Duceja in mu izroči zahtevano vdanost in lojalnost, ko se vrne v Rim.

Cerkveni pevski zbor je zapel »Jurvanje«, nato pa je Visoki Komisar stopil med kmečke može in fante ter se z njimi porazgovoril o razmerah v kraju. V občinskem

uradu so ga pozdravili občinski može iz 48 vasi. Za pomoči potrebne je visoki dostojanstvenik izročil županu denarno podporo. Ko je obiskal še župno cerkev, se je Visoki Komisar s spremstvom odpeljal z vlakom dalje v Črnomelj.

V Črnomlju

Vse mesto je bilo okrašeno z zastavami in cvetjem. Vis. Komisarja je množica na trgu pred gradom pozdravila s takšnim navdušenjem, kakršnega visoki gost v pokrajini še ni doživel. V spremstvu civilnega komisarja dr. inž. Cassenega je obšel častno četo, ki ji poveljuje polkovnik Carpitelli. Ob zvokih himne in navdušenem vzklikanju je Eksc. Vis. Komisar odšel na pripravljeni oder, kjer mu je izrekel dobrodošlico župan in izrazil svoje veselje nad obiskom visokega dostojanstvenika in najvišjega zastopnika italijanskih oblasti v Ljubljanski pokrajini. S svojimi obiski v pokrajini je dokazal svojo skrb za ljudstvo, zato mu je pa ljudstvo tudi iskreno hvaležno. Prav tako je hvaležno tudi Duceju za avtonomijo.

Dve dekleti v narodnih nošah sta nato v znak dobrodošlice ponudili po starem običaju vina, kruha in soli. Pozdravila ga je tudi deklica v imenu šolske mladine, nato so pa dvignili zastavo na drog, ki so ga občani sami postavili. Dekan je blagoslovil drog.

Nato je župan izročil poveljniku Carpitelliju spominski pokal in znak hvaležnosti in v spomin na dan, ko je s svojimi četami prikorakal v Črnomelj. Polkovnik se je zahvalil za lepo darilo. Nato je spregovoril še dekan Bitenc in se je v svojih besedah spominal oglejskega patriarha, ki je že v 13. stoletju postavil temelj civilizacije v črnomeljskem okraju. Izrazil je željo, da bi po njegovih zgledih hodil tudi Eksc. Vis. Komisar.

Eksc. Vis. Komisar se je zahvalil za prisrčen sprejem in zagotovil, da bo fašistovska Italija pravična in naklonjena zlasti delovnemu ljudstvu, katerega prizadevanje zna dobro ceniti. Številne so gospodarske potrebe Bele krajine, po dejanjih bo pa ljudstvo spoznalo, kako je treba skrbeti za javni blagor. Prosil je podpoveljnika dr. Selanija, naj v imenu prebivalstva sporoči pozdrave Duceju.

Na občinskem uradu je nato visoki gost pozdravil še občinske može, jih vzdružil k pravičnosti in jim dejal, naj bodo zmerom in povsod zgled ostalim prebivalcem. Nekateri izmed perečih problemov pokrajine so že rešeni, drugi pa se bodo, vse, tudi najmanjše občine, bodo deležne njegovega zanimanja. Tako hoče ideja fašizma, ki jo bodo še imeli priložnost spoznati.

Eksc. Vis. Komisar si je še ogledal Zdravstveni dom, kjer ga je pozdravil vodja dr. Šober. Pohvalil je vzorno urejeno ustanovo. Obiskal je še nekaj bolnih vojakov, italijanske žrtve svetovne vojne na črnomeljskem pokopališču ter spregel zastopnike Heimabunda v črnomeljskem in kočevskem okraju. Po obisku cerkve sv. Petra, je skupina deklet zaplesala črnomeljsko kolo in visokega gosta ujeta v svoj krog ter mu pripela šopek nageljkov.

Eksc. Vis. Komisar si je ogledal še nekaj ustanov, nato je pa po kosilu krenil dalje v Dragatuš.

V Dragatušu in Vinici

V Dragatušu je Eksc. Vis. Komisar prav tako doživel prisrčen sprejem. Na trgu pred cerkvijo ga je pričakovalo prebivalstvo in dvignilo zastavo. Pozdravil ga je župan, nato pa še župnik. Eksc. Vis. Komisar se je zahvalil za prisrčen sprejem in poudaril simpatije fašistovske Italije do mirnega slovenskega ljudstva. Obiskal je še nekatere ustanove, zastopniki občanov so ga pa poprosili za dograditev vodovoda, ki je že v načrtu. Ogledal si je tudi znamenito sta-

rinsko cerkev in za njeno popravilo izročil župniku primerno darilo.

Vinica je prav tako vsa praznično okrašena pričakovala visokega gosta. Pozdravila sta ga župan in župnik, nato je pa visoki gost obšel častno četo vojaštva, milice in gasilcev. Dekleta so ga v imenu ljudstva pozdravila na naroden način, z vinom, kruhom in soljo. Eksc. Vis. Komisar je krenil nato še med pisane narodne noše, ki jih je bilo zbranih precejšnje šte-

Naredbe Visokega Komisarja

Ureditev prodaje in uporabe žitnega pridelka

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino, na podlagi svoje naredbe z dne 27. junija 1941-XIX, št. 56, o obvezni priložnosti žitnega pridelka, smatrajoč za potrebno, da se določijo količine žita, ki jih smejo obdržati pridelovalci za človeško prehrano, za živinorejsko porabo in za selvene potrebe,

odreja:

Člen 1. Pridelovalci žita smejo obdržati za prehranjevalne potrebe za kruh in kuho največ dva stota pšenice za vsako osebo rodbine ali uslužbencev, ki živijo z njim v skupnosti. V popolno ali delno nadomestitev pšenice se smejo obdržati sledeče količine drugega žita:

rži v razmerju 1.30 stota za vsak stot pšenice, ali ječmena v razmerju 1.50 stota za vsak stot pšenice, ali koruze v razmerju 1.75 stota za vsak stot pšenice. Za mešanico pšenice in rži (soržico) se šteje mešanica iz pol pšenice in pol rži.

Člen 2. Poleg tega smejo obdržati prebivalci za prehrano prašičev 3 stote koruze za vsakega vzrejenega in za spilišanje določenega prašiča po stanju na dan objave te naredbe.

Člen 3. Oves ni raciniran, prodaja pa je dopuštena le z dovolitvijo Prehranjevalnega zavoda za Ljubljansko pokrajino.

Člen 4. Pridelovalci pšenice, rži, ječmena in koruze smejo obdržati za seme potrebno zrnje za letino 1941-42 do naslednjih največjih količin:

pšenice po 2 stota, rži po 1.80, ječmena po 1.80 stota za vsak hektar, ki naj se obdelja; koruze po 0.60 stota za vsak hektar žitne površine, koruze po 1.20 stota za vsak hektar za krmo.

Člen 5. Prošnje za količine posameznih vrst žita, ki naj se pustijo za človeško prehrano, za živinorejsko porabo in za seme, se morajo vložiti pri občini na posebnih obrazcih za prijavljanje žitnega pridelka, predpisano z omenjeno naredbo št. 56 z dne 27. junija 1941-XIX.

Člen 6. Oddaja zgoraj navedenega žita je dovoljena samo za pokrivanje

redne posevne potrebe kmetijskega gospodarstva.

V petih dneh po taki oddaji se mora preko občine prijaviti Prehranjevalnemu zavodu za Ljubljansko pokrajino količina vsake posamezne žitne vrste, odstopljena za seme in podatki o prevzemniku.

Člen 7. Kolikor je žita nad količine, ki jih smejo pridelovalci obdržati, se mora oddati Prehranjevalnemu zavodu za Ljubljansko pokrajino po pogojih, ki jih določijo ta zavod.

Člen 8. Kršitelji te naredbe, ki stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino se kaznujejo v denarju od 100 do 5000 lir, v hušjih primerih pa z zaporom do petih mesecev.

Poleg tega se odredi zaplomba količin žita, ki so se neupravičeno obdržale ali nedopustno odsvojile.

Ljubljana, dne 12. avgusta 1941-XIX.

Visoki Komisar
za Ljubljansko pokrajino.
EMILIO GRAZIOLI

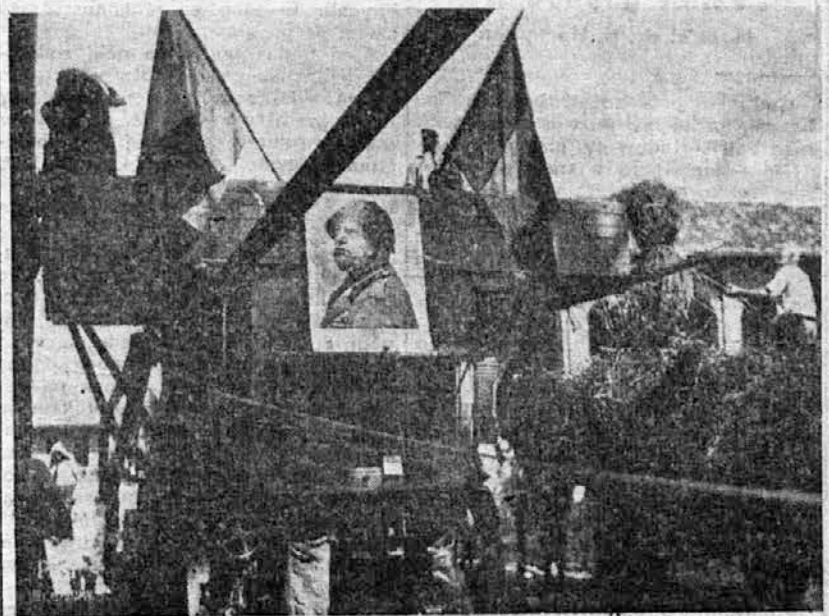
Predpisi o zbiranju starih kovin

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino, na podlagi člena 3. kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX, št. 291, na podlagi člena 6. Ducejevega razglasa z dne 17. maja 1941-XIX, št. 454, v zvezi s členom 6. kr. ukaza z dne 18. maja 1941-XIX, št. 453 in glede na nujno potrebo, da se uredi zbiranje starih kovin in drugih starih kovin za državne potrebe, odreja:

Člen 1. Kdor koli ima stare železo, volče, tudi v obliki blokov, palice ali pogače, do skupne teže najmanj dveh stotov, ali druge stare kovine do skupne teže najmanj petih kilogramov, jih mora prijaviti pri občinskem uradu do vseheta dne 13. avgusta 1941-XIX. Prijave morajo obsegati podatke o zalozah na dan 11. avgusta 1941-XIX, o lastniku starih kovin in o kraju, kjer so.

Občine pošljejo prejete prijave Visokemu komisariatu do vseheta dne 18. avgusta 1941-XIX.

Člen 2. Prepoveduje se predelava kovin v palice, bloke ali pogače brez predhodnega dovoljenja Visokega komisariata.

Nel nome del Duce si compie la trebbiatura del grano per il popolo combattente. — V Ducejevem imenu mlatijo žito za vojskujoči se narod.

God

Vel. Kraljice in Cesarice

Vel. Kraljica in Cesarica Helena je v ponedeljek 18. t. m. praznovala svoj god. Na ta dan so jo spremljale prisrčne želje in čestitke vsega italijanskega naroda.

Po vsej državi so visele državne zastave in s tem počastile god svoje Kraljice, ki je svojemu narodu tudi najskrbnejša mati, saj se zmerom in povsod živo zanima za usodo svojega naroda.

Za Njen god je bil ves Njen narod zbran okrog svoje Kraljice in ji želel še mnogo srečnih let.

Člen 3. Stare kovine, ki so zavezane prijavi, ostanejo na razpolago Visokemu komisariatu in se brez njegovega predhodnega dovoljenja ne morejo ne odtujiti ne pripeljati drugam.

Člen 4. Vendar se dovoljuje oddaja starih kovin tvežkam, ki jih posebej pooblasti Visoki komisariat in ki bodo plačevale ceno, kakor jih določa posebni cenik, katerega morajo imeti izobešenega za občinstvo na dobro vidnem mestu.

Te tvežke smejo po predpisih Visokega komisariata dalje oddajati še uporabne stare kovine delavnicam in industrijam Ljubljanske pokrajine in shranjevati stare kovine za preliti na ozemlju Kraljevine.

Člen 5. Dovoljeno je razen tega zbiranje vseh starih železnih in neželeznih kovin ter njih zlitin, kolikor gre za njih oddajo tvežkam iz prednjega člena.

Člen 6. Pooblašene tvežke morajo voditi poseben vpisnik prejema in oddaje, vidiran in kolkovan pri Visokem komisariatu in v katerega morajo vpisati vsak dan vse opravljene posle.

Ta obveznost velja tudi za podjetja in delavnice, katerih delo daje odpadke zgoraj označenih vrst.

Člen 7. Kršitelji te naredbe, ki stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino, se kaznujejo v denarju od 100 do 5000 lir in v hušjih primerih z zaporom od enega do šestih mesecev. Poleg tega se odredi zaplomba blaga.

Ljubljana dne 9. avgusta 1941-XIX.

Visoki Komisar
EMILIO GRAZIOLI

Sprememba nekaterih postavk carinske tarife

Visoki Komisar za Ljubljansko pokrajino,

na podlagi komisariatske naredbe z dne 25. aprila 1941-XIX, št. 9, smatrajoč za nujno potrebno preurediti nekatere postavke carinske tarife bivše kraljevine Jugoslavije, ki niso v skladu z novo razmejitvijo, v zvezi z gospodarskimi potrebami pokrajine,

Nadaljevanje na 2. strani

Uničevalci človeštva

USODA KADILCEV OPIJA

Dvojna vloga nevarnega strupa

Sreča in usoda živita v najožjem sorojstvu. Vendar je boginja usode danes že precej zasenčena. Zakaj človek je postal edini gospodar zemlje, in podelitelj usode samemu sebi.

Narava sama deli človeku raznovrstne dobrote, ki jih mora človek uživati po svoji pameti in previdnosti. Ker imajo pa dobrote, ki jih deli narava, navadno dvojno stran: dobro in slabo — koristno in škodljivo, se mora človek držati zdržnosti. Kadar človek v svoji volji popusti tako daleč, da zapade uživanju, čeprav ve, da ga bo pogubilo, tedaj se je predal tudi že smrti.

Kajenje opija še danes prav tako kakor pred stoletji ograža človeštvo in ga s trenutnim užitkom zapeljuje v smrt. Opij je hud strup. Vsebuje namreč kakšnih dvajset najhujših strupov, ki jih podari narava. Med temi strupi so najhujši morfij, narkotin in kodein. Vsi ti strupi v majhnih količinah in pod strogim nadzorstvom zdravnika koristijo. Njihova dobra lastnost je pomirjati in blažiti bolečine. Učinek teh strupov so poznali že v

no, zavest kadilca od minute do minute popuša in se oddaljuje. Kadilec se zasana v meglenost, kjer vidi izpolnjene vse svoje želje, kjer vlada popoln mir in nihče ne moti njegove sreče. Ti kadilci so popolnoma srečni, dosegli so tisto iskano srečo, ki jim jo realen svet nikdar ne more dati. Ko se potem zbude iz tega omamnega spanca, je njihova edina želja, da se vanj spet čimprej pogreznemo. To je nujna posledica kajenja. Človek, ki samo enkrat poskusi morfij in se poda v svet sanj, se nikdar več ne more vživeti v realen svet, zmerom znova išče utehe v vsemogočem strupu. Telo takšnega človeka čedalje bolj zahleva strupa, čim več ga je sprajelo vase. Zmerom teže se kadilec opija vživlja v temno vsakdanjost, čim večkrat se je potopil v božansko deželo sanj.

Takšnim medlim sanjam nujno sledi smrt. Nihče izmed teh, ki so realnemu svetu za nekaj ur ušli, se ne vrne več za stalno nazaj. V kadilcu zamre poslednja volja, poslednja dolžnost, v njem bdi samo edina velika želja po sanjah in neomejeni sreči. Človek sanja sanje sreče in v njih umre.

Kajenje opija je še danes najbolj razvito na Kitajskem, Morda zato, ker na njenih tleh uspeva mak, kakršni je za izdelovanje opija potreben, morda zato, ker je kitajska duša tako fatalistična, čeprav je danes opij monopol, čeprav je kajenje pod smrtno kaznijo prepovedano, je opijevih žrtev še zmerom veliko in se je njih število v teku stoletij le neznatno zmanjšalo.

Tožba zaradi sto poljubov

Dobrodelni poljubi so v Ameriki velika moda. Če je kje kakšna dobrodelna prireditev, povabijo k sodelovanju lepa dekleta in moški, ki hočejo dobiti poljub lepote. Morajo v dobrodelni namen odrediti svoj obolus.

Tako je bilo tudi pred nedavnim na neki ameriški dobrodelni prireditvi. Udeležila se je tudi lepa Elsa Linova, hči premožnih staršev in je dosegla rekord. Za njen poljub se ni potegovalo nič manj ko sto moških in zato tudi nekaj žrtvovalo. Elsa je bila torej velika privlačnost za dobrodelno društvo.

Njen zaročenec je bil pa manj zadovoljen kakor dobrodelno društvo. Regiral je tako, da je kratko in malo zaročnik razdril. Njegova zaročenka ga namreč ni ubogala, čeprav ji je že pred začetkom zabave pokazal svoje nezadovoljstvo nad njeno vlogo pri dobrodelnih poljubih. Elsa je pa vztrajala pri svojih pravicah in je od svojega zaročenca za prelomljeno obljubo zakona zahtevala odškodnino 100.000 dolarjev.

Proti takšni vsoti je pa mladi mož odločno protestiral. Zadeva je prišla pred sodišče. Razočarani ženin se je takole zagovarjal: s poljubi sto tujih moških se je na Elso gotovo prenesla množica bakterij, med katerimi so gotovo tudi klice nalezljivih bolezni, morda celo takšnih, ki se šele časoma razvijejo. Ker naj bi bila Elsa mati njegovih otrok, mora v prvi vrsti gledati na to, da je dekle, s katero se poroči, popolnoma zdravo. Dekle pa, ki je nosilka bolezenskih klic, ne more postati njegova žena. To je dolžen zdravju svojih bodočih otrok.

Sodnik se je postavil na njegovo stališče in ga osvobodil plačila visoke odškodnine.

Reklama na Japonskem

Različni narodi se poslužujejo različne reklame. Vzhodnjaki, ki imajo precej različen način govora kakor Evropejci, se svojega primerov polnega jezika poslužujejo kajpak tudi za reklamo. Znano je, da umejo posebno Japonci siljano reklamo delati. V njihovih časopisih, na trgovinah in lepah klijah vidiš na primer takšne napise:

Naše preproge so tako mehke, kakor novorojenčkova polt!

Blago razpošiljamo s hitrostjo to-povske krogle.

Z našim okusnim čajem ravnamo s prav takšno nežno skrbnostjo kakor mladoporočenec s svojo ženo.

Naš čudoviti papir po svoji neraz-trgljivosti prekaša slonovo kožo.

Obiščite našo trgovino! Sprejeli vas bomo z neprimerno vljudnostjo. Naši nameščenci so tako ljubezni kakor oče, ki za svojo hčer nima dote, pa ji išče moža. Zmerom vas bomo pozdravili kakor sončni žarek, ki po temnem dnevu razsvetli nebo.

Pravniki naj odločijo!

Mlado dekle je bilo s svojo prijateljico povabljena k neki družini na večerjo. Jedli so ostrige. Med jedjo je pa dekleta klical telefon. tako da je morala od mize. Medtem je njena prijateljica vzela eno izmed ostrig z njegove krožnika in jo položila na svojega. Ko jo je odprla, je na svoje veliko začudenje našla v njej biser, vreden več stotisoč lir. Takoj se je vnel

prepir. Prepirali sta se obe prijateljici za biser, naposled je pa gostitelj dejal: »Biser je moj, ker sem jaz naročil in plačal ostrige.« V prepir se je vmesal še gostilničar, ki je ostrige prodal: »Biser je moj,« je dejal. »pri meni ste kupili samo ostrige, ne pa bisera v njih.«

Cigav je biser?

Na budimpeštanskem živilskem trgu je neka kmetica prodala kokoško. Ko je kupec segel v žep, da bi kokoško plačal, je pa ta znesla jajce. Kmetica je jajce vzela in dejala:

»Jajce je moje, ker kokoš še ni bila plačana, ko ga je ta znesla.«

»Jajce je moje,« je odvrnil kupec, »kajti kokoška je bila že kupljena, čeprav je še nisem plačal.«

Kdo od njiju ima prav?

Otroška restavracija

Za majhne otroke, ki ne morejo jesti skupaj s starši, ker so ti zaposleni ali kaj podobnega, so v San Francisku ustanovili posebno restavracijo. Otroke po hišah poberejo s posebnimi avtobusi te ustanove in peljejo v restavracijo, kjer dobe jesti.

Strežbo jim postrežnice, ki so nalašč za otroško vzgojo in nego izšolane. Restavracija in cela ustanova je stalno pod zdravniškim nadzorstvom in jo zdravnik tudi vodi.

Proti posebni pristojbini, ki jo morajo starši plačati, otroke v tej ustanovi pridržijo tudi po kosilu. Dajo jih za kakšno uro v posteljico, da se prepe ali se pa med seboj igrajo, kakor je za katerega izmed otrok po zdravnikovem navodilu najbolje.

Izvor lončene peči

Prednjica zdanjih lončenih peči je bila navadna zidana peč, ki je pa silno veliko drv pokurila. Premoga takrat še niso poznali ali ga pa niso znali uporabljati. Skratka, kurili so niso.

Posebno so veliko porabo drv za kurjenje zidanih peči občutili v Prusiji. Friderik Veliki se je pa izogibal uvažati kurivo iz tujine. Zato je razpisal natečaj za peč, ki naj bi malo drv pokurila. In res: med modeli je bila tudi konstrukcija, ki je ustrezala kraljevim zahtevam.

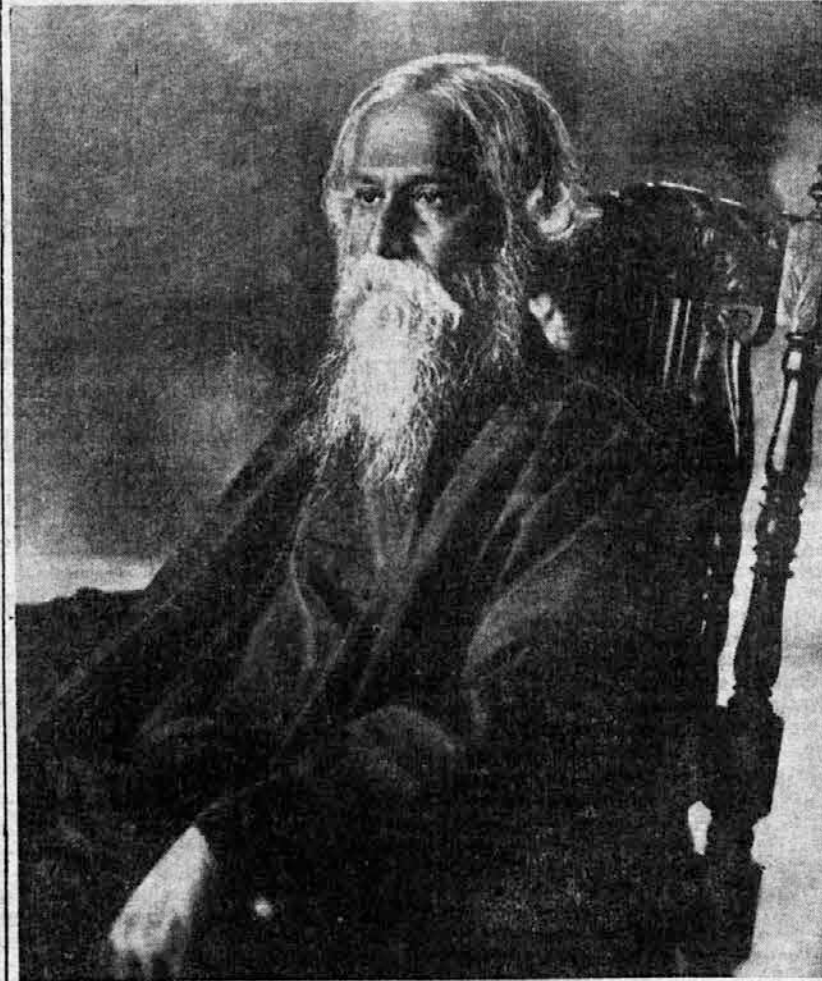
Tako so izumili lončeno peč, ki jo z nekaterimi izboljšavami še danes uporabljamo.

Otrok z belimi lasmi

Pred nedavnim se je v Rio de Janeiru zgodil edinstveni primer. Neka osemletna deklica je namreč na lepem dobila bele lase.

Dekletce je imelo še pred nedavnim kratke temne lase. Na lepem so se pa med njimi pokazale čiste bele niti in v kratkem je dekle postalo čisto belo.

Zdravniki stoji pred uganko. Kajti ugotovili so, da niti starši niti stari starši niso imeli nikoli sivih las. Tega pojava tudi ne morejo pripisovati strahu ali kakšnemu razburljivemu doživljanju, ker se nič takšnega ni pripetilo, da bi otrok od tega na lepem posivel.

Il principe dei poeti indiani Rabindranath Tagore mori recentemente a Calcutta nel suo ottantesimo anno di età. Poeta nazionale delle Indie, autore di molti romanzi, tradotti in tutte le lingue del mondo, filosofo, artista e capo spirituale della sua nazione, Rabindranath Tagore ricevette il premio Nobel nel 1913. — Največji indijski pesnik Rabindranath Tagore je pred nedavnim umrl v Kalkuti v 80. letu svoje starosti. Bil je indijski narodni pesnik, pisec mnogih, v vse kulturne jezike prevedenih romanov, filozof, umetnik in duševni vodja svojega naroda. Leta 1913. je prejel Nobelovo literarno nagrado.

I funerali del Comandante Bruno Mussolini a Pisa: il Duce e i familiari seguono il feretro. — Pogrebne svečanosti poveljnika Bruna Mussolinija v Pisi: Duce in rodbina stopajo za krsto.

I funerali del Comandante Bruno Mussolini a Predappio. — Pogrebne svečanosti poveljnika Bruna Mussolinija v Predappiu.

Odkod prihajajo bolhe?

Kako lahko pridete do bolhe ste gotovo dobesedno že na svoji koži čutili. Posebno pa tisti, ki imajo kakor pravimo — »sladko kri«. Res je namreč, da imajo nekatere ljudi bolhe rajši ko druge. Ne prvi ne drugi ti pa ne belijo glave s tem, kako bolhe prav za prav nastanejo.

Včasih so mislili, da se porodijo v žaganju, prepojenem s sečjo. To je bilo še takrat, ko smo tudi še mislili, da se muhe rode na pokvarjenem mesu, deževniki iz zemlje itd.

V resnici se pa bolhe množe s leženjem jajčec. Najrajši jih kajpak ležijo med deske poda, ker se nabira prah ali pa v nesnažne kote. Iz jajčka

se pa ne izleže majhna bolhica, temveč ličinka brez nog, bela in podolga-sta, približno pičlega pol milimetra dolga. Hrani se z organskimi ostanki. Kri je zanje največja slaščica. Preden se zabubi, si iz prahu in podobnega zgradi gnezdo, v katerem buba ostane kakšnih 12 dni.

Razvoj pasje bolhe, ki se rada tudi človeka prime in se od človeške neko-liko razlikuje, podobno nastane. Ne-očistene pasje hišice so kakor nalašč pripravne za nastanek bolh, prav tako kakor zanemarjene postelje, stanovanj, zofe itd. Bolše ličinke pogosto ljudje najdejo, a jih imajo za nedolžne črvičke in jih ne odstranijo.

Bolho lahko sleherni človek dobi in jo zanes v svojo hišo. Stvar gospodinj-je je pa, da bolhe nima o možnosti vnezniditi se v hiši. Če pa zapazi na tleh ličinke, naj tla temeljito izmije z razkuževalnim sredstvom, na primer s triodstotno krezolino raztopino. Vse pohištvo, posebno prevlečeno, je treba prečistiti. Stalna čistoča v stanovanju je pa najboljša zapreka za bolhe.

V različnih deželah se tega nezaže-lenega mrčesa otepajo z različnimi va-bami. Te obstojajo navadno iz palčice, pomazane s klemjem in vtaknjene v škatlico z luknjicami, v katero imajo bolhe dostop, ven pa ne morejo. Ki-tajci se v ta namen poslužujejo bam-busove palčice in imajo baje precej uspeha pri tem svojem lovu.

Ali veste...?

Na vsem svetu uporabljajo ljudje za hrano 14 milijonov ton soli na leto. Nekako isto množino soli uporabijo v industriji.

Revmatizma je danes dosti na svetu. Zdravniki ga zdravijo z vsemi mogo-čimi pripomočki. Pred nedavnim so pa ugotovili, da tudi čebelin pik in mravljin ugriz zdravilno vplivata na rev-matične ljudi. Poizkusi s tem zdrav-ljenjem so se prav dobro obnesli. Si-cer pa zamislil sama nikakor ni nova-že naši predniki so v svojem doma-čem zdravilstvu uporabljali proti rev-matizmu koprive, čebelin pik in ugriz mravlje.

Japonci so izvrstni ribiči. Njihov lov je eden najobilnejših pa tudi njihov izdelki iz morskih rib so najštevilnejši pa tudi najbolj. Izračunali so, da Ja-ponce sami izdelajo toliko ribjih eks-traktov, kakor ruski, angleški in ame-riški ribiči skupaj.

Več vrst dragocenih kamnov nosi ime velikih mož. Tako se kamen alek-sandrit imenuje po ruskem carju Alek-sandru. kamen kunzite se imenuje po ameriškem strokovnjaku Georgeju F. Kunzeju, morganit je pa dobil svo-je ime po finančniku J. F. Morganu.

Muslimanom vera prepoveduje pre-našati mrtlice na mrtvaških nosilcih. Zato muslimani svoje mrtvece kratko in malo zavijejo v rjuhe in jih tako nesejo do groba.

La Tribuna Illustrata

O VRTNIH JAGODAH

Vrtna jagode so in bodo ostale eden najboljših in najokusnejših sadežev. Delo, ki ga žrtvujemo gojitvi vrtnih jagod, se stotero poplača, kajti jagoda ki jo jeseni sadimo, že poleti zori in daje svoje sadeže.

Najboljši čas za saditev vrtnih jagod je druga polovica meseca avgusta. Sadike, ki jo posadimo avgusta, do zime naredi koreninice in tudi prične razvijati liste. Ko prezimi, že zgodaj spomlad poze nove liste in prav kmalu prične tudi cveteti. Če se s sajenjem zamudimo, utegnemo sadike posaditi tudi še začetkom septembra.

Za izbiro prostora pa moramo vedeti sledeče: vrtna jagoda ima rada sončen prostor, da lepše in hitreje zori. Če jih pa posadimo na senčnato gredo, bomo biro podaljšali, ker sadeži dalj časa zore. Če je vrtna zemlja precej mokra, jo ne smemo preveč zalivati, da sadeži ne prično gniti. Z pregovor pravi, srednja pot je zlata pot, kar velja tudi za jagode. Zato je najboljši prostor tisti, ki ni ne v soncu in ne v senci.

Kadar izbiramo gredice, lahko izberemo tiste, na katerih je rasel fižol, grah, zgodnji krompir, toda izbrati ne smemo gredice, kjer so že uspevale jagode. Tako preprečimo boleznim in raznim škodljivcem zatremo pot, da ne uničujejo sadik in sadežev.

Preden posadimo jagode, moramo zemljo dobro pripraviti. Najprej jo prekopljemo in pognojimo. Najboljši je kravji gnoj, le pri težki zemlji je dober konjski gnoj. Toda oba ne smeta biti sveža, ampak že do polovice strohnjena. Pozneje pa potresemo še na vsakih 100 kvadratnih metrov 2,5 kalijevega gnojila in ga nalahno zagrebemo v zemljo. Skrbeti moramo pa tudi za to, da bo zemlja imela dovolj apna. Ko zemljo pognojimo, jo nekaj časa pustimo, da zemlja vsa ta gnojila nekoliko vsrka in šele potem posadimo jagodeve sadike. Če pa nimamo hlevskega gnojila, lahko uporabimo tudi dobro kompostno zemljo, ki jo nabiramo v vrtu od raznih odpadkov. Vse preveč peščeno zemljo pa zmešamo s šotnim drobljem; kajti jagode izhajajo iz gozda in dajejo prednost dobri gozdni zemlji.

Če sadimo jagode v vrsti, se nam zdi, da smo nekako potratni s prostorom, vendar se ta način prav dobro obnese. Če pri zalivanju in okopavanju sadik spoznamo, da je ta način zelo pripraven. Sadike posadimo v vrste, ki so druga od druge 70 centimetrov oddaljene. Svetloba in zrak prideta zato lahko z vso svojo učinkovitostjo do rastline in sadeži ne bodo nikoli gnili zaradi prevelike moče, ker bodo imeli dovolj možnosti, da se osuše. Ko zmerimo vrste, posadimo sadike v razdalji najmanj 20 centimetrov. Vrste, ki se zelo razbohotijo, pa posadimo v presledku 30 do 40 centimetrov. Tako obstaja vrsta Madame Moutot, ki raste štiri leta na enem in istem prostoru in se razbohoti v pravcate grme. Zato jih moramo posaditi v primerni razdalji, da pozneje rastline druga drugo ne zadušijo.

Če bi pa hoteli naenkrat pridelati veliko sadežev, takrat pa posadimo v eno jamico več sadik skupaj. Takšno sajenje nam da sicer veliko sadežev, vendar mi pa moramo posvečati veliko dela in pazljivosti.

Saditi moramo v oblačnem, najboljše zgodaj jutraj ali pa v poznih večernih urah. Zemljo dobro namočimo in na vso gredico potresemo nepredelbelo plast gnojila. Na ta način ohranimo v zemlji vlago in omogočimo, da se sadike hitro primejo in prične uspevati. Tako storimo po navadi s sadikami, ki jih sami doma vzgajamo.

Sadke, ki jih dobimo od zunaj, na primer iz kakšnega drugega kraja po pošti ali kako drugače, pa denemo najprej v vodo, da se sadike osvežijo, pomočimo v ilovnatu kašo in šele potem posadimo v zemljo.

Luknja, v katero posadimo sadike, mora biti dovolj široka in globoka, da stoji lahko sadika pokonci, ne da bi ji prikrivila koreninice. Sadimo pa tako, da ostane sadično srce zunaj zemlje. Zato vsadimo sadike samo do prvih listkov. Po sajenju pa zemljo še enkrat dobro zalijemo in okrog rastlinic v krogu potresemo nekoliko gnojila. Pozneje moramo skrbeti, da dovolj zalivamo, ker vlaga mladim rastlinicam omogoča rast, ker jim le ta dovaja potrebne hrane. Suh zrak in suha zemlja rastlinice samo zamorita in iz takšnih rastlinic le težko dobimo jagode, ki bi obrodila.

Da preprečimo pripeko, ki mladim in nežnim rastlinicam samo škoduje, si pripravimo h gredicam palice in pa iz slame pletene preproge, da jih razgrnemo preko rastlinic in jih tako

Resnica, samo čista resnica!

»Mati laže,« mi je pred nedavnim pristočno priznalo desetletno dekletce. »Ničesar ji ne verjemite.«

Povod za to nezaslišano trditev je bil dovolj preprost. Metkina ljubka mamica se je v pričo nje takole opravičila, ker se ni odzvala povabilu in ni prišla k poskusni domači filmski predstavi k nam.

»Obljubila sem ji novo obleko,« mi je zagotavljala, »in razen to pot nisva mogli utrpeti časa za nakup. Zelo žal mi je, da sva se zamudili. Zastoj prometa na cesti naju je zadržal. Odslej se lahko popolnoma zanesete na naju.«

In zdaj je stal bistri otrok z resnimi očmi pred menoj in mi zaupno pripovedoval:

»Saj sploh nisva šli nakupovat. Mati je povabila svojo družbo in jaz naj bi pomagal.«

»To je vendar dovolj veliko opravičilo,« sem ji odvrnila.

»To že,« je dvomeče odgovorila Metka. »A mati si zna zmerom kaj boljše izmisliti kakor povedati resnico. Res mi je obljubila novo obleko, a tega je že nekaj tednov, potlej je pa čisto pozabila. Promet na ulici tudi ni bil prav nič ustavljen. Kratko in malo prepozno sva odšli od doma.«

Zadnja izjava mi je pojasnila presenetljivo priznanje. Deset let svojega življenja je živelo dekletce očitno od samih neizpolnjenih obljub, vljudnostnih laži in izgovorov. Bila je dovolj pametna, da je vedela, da je tudi »Odslej se lahko popolnoma zanesete na naju« prazna fraza, za katero ne tiči nikakršen trden sklep. Tako je hči izgubila zaupanje do svoje matere, in sicer zaradi cele vrste »nedolžnih laž«, ki se jih mati morda ni niti prav zavedala.

Prav v tem je nevarnost. Navada, ki ima svoj začetek v nežni otroški dobi, ko na primer z izgovorom, da je »prazna«, postavi škalo z marmelado nazaj na omara, čeprav je še do polovice polna, namesto da bi kratko in malo odgovorila: »Za danes imaš dovolj, dragi moj,« je nevidna rastlina, ki hitro požene korenine, najprej majhne, ki se pa kmalu prese- netljivo razrastejo.

Neoporečna vera otroka v besede njegove matere naj nam bo opomin, da tega zaupanja nikoli ne razočarimo. Na nesrečo, smo pa matere nagnjene k temu, da dosti prepogosto mislimo: »Oh, saj še ničesar ne loči. Zda je utegnem: morda ko bo večji...«

Ko je pa otrok večji, se je pa ta navada že tako zakoreninila, da jo komaj še opazimo ali pa sploh ne. Laže nam postane nekaj si izmisliti, kakor povedati čisto, golo resnico. In celo v primerih, ko je resnica preprostejša, tičimo že tako globoko v navadi, da se resnici izognemo ali jo zamaglimo. Primer:

Neka znanka se je odločila, da svojih dveh hčerk nekega dne ne bo poslala v šolo, da bi lahko skupaj praznovali rojstni dan mlajšega brata. Ničesar hudega se nemara ne bi zgodilo, če bi učiteljici navedla pravi vzrok. Vendar je v opravičilo napisala, da sta bili dekletci bolni. Otroka je celo s sabo potegnila v laž s tem, da ju je za uro dolgo vtaknila v posteljo, da ju ne bi videla učiteljica, ko bo šla mimo hiše. Pozneje je pa resnica prišla na dan, kakor se to rado zgodi, v popolnoma nepomembnem primeru. A namesto da bi vsaj zda povedala resnico, si je tudi to pot nekaj drugega izmislila, spet v pričo otrok. In prav to mater sem videla kaznovati svoje otroke, ko so se nekoč zlagali:

»Po nobeni ceni ne trpim,« je zatrjevala, »da mi kaj zataje.«

Če se kateri izmed vas gornji primer zdi pretiran, naj nekoliko pomisli. Spomni naj se na primer, kako marsikatera mati reče:

»Lahko noč, otrok moj! Da, mamica ostane pri tebi. Oblek si je lepo obleko samo zato, ker si je... no da, ker... — hitro, znanci se čakajo — »prejšnjo obleko strgala. Da, na žeblju, dete moje. Zda je mirno zaspi!« Trenutno mati s tem otroka zaziblje v zaupanje, tako da lahko brez večjega hrupa odide.

Če se pa pozneje otrok zbudi in začne kričati in zahteva, da pride mati k njemu, ki ga je presleparila, ga ni tako lahko utežiti. Omajano zaupanje obnoviti je pa še dosti težje, da, skoraj nemogoče, posebno če nadaljujete s tem, da ga hočete znova premotiti z lažjo.

obvarujejo močnih sončnih žarkov. Ko pa rastlinice postanejo že večje in močnejše, potem jih pa lahko prepu- stimo soncu, ker takrat jim bo sonce samo koristilo.

Pri izbiranju vrst je najboljše, če se odločimo za tri vrste hkrati. Najboljše je, če posadimo zgodnje jagode, da si z njimi utesimo prvo poželenje, potem srednjepozno vrsto, da se jih lahko počasi najemo, in tretjo, kasno vrsto, da se z njimi odvadimo jagodam vsaj za eno leto. Seveda moramo pa pri izbiri paziti tudi na to, da upoštevamo vrtno zemljo in vrsto sadik, ki uspevajo na takšni zemlji. Z.

Poznam mater, ki je svojo hčerko že zgodaj navadila na to, da ji je na primer rekla:

»Mamica in očka gresta nocoj ven. Tetka pride in bo pri tebi ostala. Ali ne bo lepo? Če hočeš, bo že zgodaj prišla, da ti bo morda še kakšno pravljico prebrala.« Mati naredi tako, kakor da bi bilo to posebno zabavno, kajti otrok tetko ljubi. In to je tudi važno, da otrok ljubi tistega, ki ga čuva, kadar staršev ni doma. Potlej mu mati še pove, kam bo šla, in tekom dneva jo pokliče k sebi, da ji pokaže, kako lepo obleko bo zvečer oblekla. Ta moja znanka zatrjuje, da otrok še nikoli ni bil nezadovoljen in ni nikoli izbruhnil v jok, ko sta z možem odšla. In nikoli se ji ni bilo še treba splaziti skozi stran- ska vrata, temveč se je lepo poslovila od otroka. Narobe, dobro vzgo- jeni otrok jima zmerom želi na pot: »Mnogo zabave!«

Različnih izgovorov se imamo na- vado posluševati se pred otroci, ne da bi nam pri tem kaj vest očitala, čeprav so posledice včasih nad vse usodne. Zato naj za starše velja: ne obljubuj ničesar, češar ne moreš v resnici izpolniti. Se se spominjam s svojo podloženega pribora za mani- kiranje iz svojih otroških let. Pri- bor, ki sem si ga želela, ko sem bila devet let stara, je bil rožnat in zel- len. Dobila naj bi ga, če bom prva pri nekem recitacijskem tekmovanju. Pogoj se ni glasil: »Če boš prva in če bo oče zaslužil in tvoj brat ne bo potreboval nove obleke,« temveč sa- mo: »Če boš prva.« Vneto sem se učila in sem bila res prva, a nisem dobila obljubljenega nagrade. Zmerom je nekaj vmes prišlo! Nekdo drug je kupil pribor za manikiranje, ki sem ga tako goreče želela, in tako me je volja minila za drugega. Od takrat sem postala skeptična.

Zato zdaj v mojem domu preuda- rimo sleherni malenkost, preden jo obljubimo otrokom kupiti. Kakor na primer kolo. Najprej je treba pre- misliti, če to denarne razmere do- puščajo. Preden pa stopimo v trgo- vino, rajši prej pomislimo nato, da si je sosedov otrok pri kolesarjenju roko zlomil. Menimo, da je boljše, če naša hči nima kolesa. Skratka, pre- den kaj obljubimo, zadevo do dobra premislimo. Če še nismo premislili, otroku rečemo:

»Daj, da najprej dobro premislim.« Kadar pride do negativnega odgo- vora, pojasni, zakaj odklanjaš. Če nameravaš obljubo izpolniti, ne po- zabi dodati, da naj se otrok z goto- vostjo ne zanaša, ker lahko utegne priti vmes še kaj nepredvidenega. Obljuba, ki dopušča še drugo mož- nost, je boljše, kakor pa brezpogojni da, ki ga potlej morda ne boš mogla izpolniti.

Nikoli ne grozi, če grožnje ne na- meravaš izpolniti. »Če ne boš pri- den, ti božiček ne bo ničesar prine- sel!« Kajpak še misliš ni, da bi mu božiček ničesar ne prinesel, ker prvič božička ni, in tudi če bi bil, bi otro- ka ne prisilili k poslušnosti z igra- čo. Ko se prvi strah poleže in ko mali nagajivec spet vleče mačko za rep ali pa sestro črtaži in vidi, da se grožnje niso izpolnile, začne nje- govo zaupanje v avtoriteto polago- ma izginjati.

V času, ko so zločini nad otroki tako pogostni, je nesmiselno prid- gati o človeški popolnosti. Na vpra- šanje: »Ali so tudi hudobni ljudje na

Jesenski športni kostum iz kockastega tvoriva. Ukrojen je preprosto, samo da se nekateri deli posevno rezani, da je kostum bolj učinkovit.

Jesenski športni plašč iz drobnokockastega angorskega tvoriva. Posebno učinkoviti so dvojni žepi, s podolgem in počez tekočimi črtami, kar se po- sebno podérta kockasto tvorivo

svetu?« lahko odgovorite samo: »Da, nekaj jih je. Večina je pa dobrih, kakor tvoj oče. So pa tudi ljudje, ki ne bodo prijazni s teboj, zato ne smeš od nekoga, ki ga prav nič ne poznaš, jemati sladkorčkov ali de- narja. In nikoli ne smeš s nikomer ven, preden nas ne vprašaš za dovo- ljenje.« To svarilo izrečite v ravno- dušnem tonu, a ponavljajte, da tega nikoli ne pozabi.

Najznačilnejše v tem, da zmerom in povsod otroku govorite resnico, je, da se resnica poplača. V ravnanju z otrokom je poštenost zmerom naj- boljša politika. Ne moreš otroka vzgajati v navideznem svetu, potlej pa pričakovati, da je pripravljen na gola življenjska dejstva. Otroku se ne moreš osemnajst ali dvajset let lagati, ne da bi se pri tem naučil, da tudi sam laže.

Zato naj velja za matere pravilo: med teboj in tvojim otrokom naj vla- da samo resnica, nič drugega ko čis- ta resnica! M. H. M.

Naša kuhinja

KAJ BO TA TEDEN NA MIZI?

Četrtek: Paradižnikova juha, zabe- ljen krompir, cvetača v solati. Zve- čer: Jota.

Petek: Fižolova juha, sirovi štruklji. Zvečer: Krompir v kosih, kislo mleko.

Sobota: Goveja juha, ocvrti melan- cani, solata. Zvečer: Paprični riž.

Nedelja: Zelenjavna juha, nadevana p.prika, sirovi kolački. Zvečer: Marelični cmoki.

Ponedeljek: Telečja obara, vodni cmoki. Zvečer: Zdrobovi žličniki, kompot.

rek: Krompirjeva juha, kislo ze- lje, fižol. Zvečer: Dušeni jurčki z jarcem.

Sreda: Cvetačna juha, dušen ohrovt, pražen riž. Zvečer: Stročji fižol v solati, kava.

Pojasnila:

1 Paprični riž: Na masti pražimo se- sekljano čebulo in na rezance zrezano papriko. Ko je paprika mehka, ji do- damo za vsako osebo pest riža in za- lijemo z juho ali pa prekuhamo vodo. Osolimo in dušimo toliko časa, da je riž mehak.

2 Sirovi kolački: Iz enakih delov sladkorja, moke in kravlega sira na- redimo testo in ga pustimo eno uro počivati. Testo zvaljamo, z obodecm za krofe izrežemo okrogle kose in jih spečemo. Spečene namažemo z marme- lado in dva in dva pokrijemo skupaj.

3 Marelični cmoki: Iz ene tretjine moke in dveh tretjin pretlačenega krompirja, enega jajca, ščepca soli na- redimo testo. Testo zvaljamo v podol-

govato klobaso in jo narežemo na majhne kose. V vsak kosček testa za- vijemo marelco. V veliki posodi za- vremo nekoliko oslajeno vodo in v njej skuhamo cmoke. Kuhani so takrat, ko priplavajo na vrh. Marelične cmoke zabelimo z drobtinami in povrhu po- tresemo s sladkorjem in cimetom.

4 Zdrobovi žličniki: Zdrob poparimo z vrelin mlekom in pustimo, da se ohladi. Ohlajenemu primešamo eno jajce. Iz testa zakuhamo v vrelo slano vodo žličnike in ko so kuhani jih opravimo na masti ali maslu. Opra- žene potresemo s sladkorjem in po okusu tudi s cimetom. Prav dobri so pa, če jih še potresemo z zmletimi ore- hi ali lešniki.

5 Dušeni jurčki z jajcem: Jurčke očis- timo, zrežemo na prav tanke liste, jih operemo in pustimo, da se ote- čajo. Med tem prepražimo na masti sesekljano čebulo in zelen petršilj. Ko čebula lepo rumeni, ji pridemo jurč- kov, potresemo z žlico moke, osolimo in oporamo in zalijemo prav malo z juho ali vodo. Preden damo jed na mizo, vanjo zžvrkljamo celo jajce.

Porabni nasveti

Kuhinske recepte rezati iz različ- nih časopisov in revij je hvalevredno delo. Vendar pa tega nikar ne storite prej, preden moč ne prebere vsega časopisja. Tako si boste prihranili neljube trenutke in prepire.

Če v nedeljo hodite na izlete in ste se namenili, da boste kuhali na prostem, nikar ne pozabite vzeti s se- boj mreže. Vanjo zvezljete umazano posodo in jo obesite na kakšno palico v potok. Voda, ki teče, opere vse posodo in ko greste domov, prinesete namesto umazane, čisto posodo.

Kuhinjska posoda iz železa izgubi svoj neprijetni duh, če v njej pre- kuhamo ostanke zelenjave.

Monogrami — entel — ažur
gumbnice — gumbi — plise
fino in hitro izvrši

Matek & Mikeš

LJUBLJANA, Frančiškanska ulica
nasproti Uniona

Vezenje perila, predtisk ženskih
ročnih del

VLAGAJMO ZA ZIMO

Še nikoli se ni čutila večja potreba po vloženi stvari kakor prav letošnje leto. Na trgu gospodinjstev mrzlično kupujejo prav vse, kar se le more vložiti ali pa na kakšen koli način ohraniti za zimo. Ni potrebno, da posežemo po najdražjih in najbolj zamotanih receptih, kajti včasih se preprosti in poceni način prav tako, če še ne celo bolje obnese. Zato vam hočemo tudi mi prispevati nekoliko receptov za prezimovanje različnih živil.

Nadevana paprika: Zdrave lepe zelene mesnate paprike na vrhu odpremo, jim z žličko odstranimo seme in žile in jih operemo. Nato jih zložimo drugo poleg druge in jih poparimo s krompirjem. Takšne pustimo stati pol ure. Med tem narežemo prav na drobno zelje, kakor za zeljnatu solato, ga osolimo in ga pustimo tako napolnjenega stati eno uro. Potem tudi zelje poparimo, a ga takoj odcedimo. Med tem časom pripravimo kozarce, ki jih moramo snažno umiti in dobro zbrisati. Z zeljem napolnimo, toda ne prav do vrha, paprike in jih zložimo v kozarce. Nanje vlijemo osoljene in z vinskim kisom pomešane vode, približno vsakega pol. V kisu prekuhamo nekaj čedega popra, lovorjeve lističe, za nožovo konico salicila in tri kocke sladkorja. Kozarce zapremo še le po petih dnevih, ker zelje popije vodo in jo moramo nadomestiti z drugo.

Paradižnikova in paprična začimba za zimo: Potrebujemo 5 kil paprike in 3 kile paradižnikov. Paprikam odstranimo samo semenje in jih zrežemo na rezine. Skupaj s paradižniki jih kuhamo tako dolgo, da postane zmes tako gosta kakor marmelada. Ko je že precej gosta, ji dodamo za nožovo konico salicila in pustimo še malo prevreti. Mezgo napolnimo v kozarce ali steklenice, jih dobro zamašimo in jih kuhamo v sopari pol ure. Tako pripravljena začimba je izvrsten dodatek juham, omakam, guljaju in drugim jedem. Če komu ne prija premočan okus po paprikah, lahko zamenja količino tako, da vzame 5 kil paradižnika in 3 kile paprike.

Sušene gobe: Najboljše sušene gobe so jurčki. Ne prevelike in trde jurčke očistimo, a jih ne olupimo, zrežemo na listke in jih sušimo na soncu. Večje jurčke pa nanizamo na nit in jih sušimo v peči ali pa na soncu. Posušene gobe potresemo s poprom in jih shranimo v vrečicah na suhem prostoru. Če postanejo nekoliko vlažne, jih še enkrat presušimo.

Paradižniki v soli: Zrele, še trde paradižnike dobro obrišemo in jih zložimo v kozarce. Nanje vlijemo prekuhane slane vode; na liter vode denemo 20 dkg soli. Kozarce zavemo in jih spravimo na temen suh prostor. Paradižnike uporabljamo za juhe, kot dodatke k raznim jedem. Pri pripravljanju jedi z vložnim paradižnikom, moramo paziti, da jedi preveč ne solimo.

Za zimo vlagamo tudi jajca, vendar moramo biti pri tem zelo previdni. Jajca vložimo na več načinov. Najboljša jajca za vlaganje so sveža jajca in vsa iz enega kokošnjaka. Če so jajca sveža, se lahko pripravijo na več načinov. Pripravimo si 7% solno raztopino (100 gr prekuhane ohlajene vode in v njej raztopimo 7 gr kuhinjske soli) in vanjo vlagamo jajca. 7% solna raztopina ima specifično težo 1,05, popolnoma sveže jajce pa 1,05—1,09. Jajce, ki v tej raztopini plava na dnu, je sveže, jajce pa, ki plava po površini, je pokvarjeno. Staro jajce plava tako, da ima debelejši konec obrnjen proti dnu in s konico moli proti površini. Lahko pa poskusimo tudi tako, da jajce vzamemo v dlan in ga obrnemo proti luči. Najboljša je umetna luč. Če je jajce prozorno, je sveže, če pa vidimo temne madeže, je pokvarjeno.

Jajca vlagamo v apno. Potrebujemo 1 kg ugašenega apna, pest soli in 12 litrov vode. Vse skupaj dobro premešamo in pustimo stati čez noč. Čez noč se apno usede in vodo, ki ostane, zlijemo preko jajc, ki jih dobro zbrisane zložimo v kozarce. Voda mora stati preko najvišje plasti jajc za tri prste visoko. Kozarce zavemo in postavimo v temnejši prostor. Od časa do časa jim moramo izhlapelo vodo nadomestiti z drugo. Ta način vlaganja jajc je sicer najcenejši, vendar pa ni preveč priporočljiv. Jajca dobijo po daljšem času okus po soli in apnu, lupina pa postane tanjša in rada poči.

Drug način je veliko boljši. Jajca vlagamo v natravo vodeno steklo. 1 liter prekuhane ohlajene vode na 1 deciliter natronovega stekla. Raztopino dobro premešamo in jo vlijemo preko vložnih jajc. Voda mora stati najmanj 5 cm nad jajci. Shranimo jih na zračnem, toda ne pretoplem prostoru.

Za zimo pa lahko konserviramo jajca tako, da jih s čopičem prevlečemo s tanko plastjo parafina. Tako pripravljena jajca moramo hraniti na hladnem prostoru, da se parafin ne raztopi.

Če pa vložimo jajca v garantol, jih lahko ohranimo tudi leto dni. Garantol kupimo v drogeriji, kjer dobimo tudi navodilo za vlaganje.

Med kot hrana in zdravilo

Razločujemo svetli cvetlični med, temen ajdov med, ki ima poseben vonj po ajdi, temnozelenkasti smrekov in jelov med, zelenkasto rumen lipov in nekoliko grenki kostanjev med. Te vrste medu nabirajo čebele v naših krajih.

Da čebele naberejo 1 kilo medu, morajo obleteti približno 6 milijonov cvetov. Kemična sestavina medu je pa zelo različna. Glavni sestavini sta sadni in grozdni sladkor (70—80%), 51% je trsnega sladkorja, 6% je nesladkornih sestavin. In sicer 0,1 oranžne kisline, 0,3—2,7 beljakovin, 0,1—0,35 pepela in 19% vode. Zelo važne sestavine medu so tudi rudninske snovi, ki jih je v medu 0,1—0,7%. Sem spadajo fosforne, železne, manganove spojine in apno. Večina izmed teh je najizdatnejša sestavina kosti in krvi in jih navadno hrani pogosto primanjkuje. Francoz Alin Cailas je pa našel v medu celo radij, ki ima prav posebne učinke na naše telo. Dobra stran medu je tudi ta, da vsebuje izredno malo dušičnatih spojin. Obstaja, ki izločujejo iz telesa dušičaste razkrojine, imajo torej z njim prav malo dela.

Med je izredno lahko prebavljiv in najboljše krepilo za oslabele, okrevajoče in stare ljudi. posebej ga pa zdravilniki še priporočajo slabokrvnim otrokom.

Med je po mnenju zdravnikov edini nadomestek za materino mleko pri dojenčkih. Majhnim otrokom ga dajemo tako, da ga pridenemo toplemu, vendar ne vročemu mleku. Po dvakrat na dan ga primešamo skodelici mleka najprej pol male žlice, potem pa vsak dan več, tako da ga dodamo po nekaj dneh že veliko žlico. Več medu bi majhnim otrokom škodovalo.

Voda oslajena z medom je brezalkoholna medica. Če imate rajši nekoliko kislast okus, pridenite tej pijači nekoliko limonovega soka. Ta pijača je najbolj krepilna in osvežujoča.

Zdravilna moč medu je že od nekdaj znana. Zdravniki mu pripisujejo prav toliko vrednosti zdravil, iz kolikor vrst rastlin izvira. Najbolj razširjena uporaba medu v zdravilstvu je za prehlad in boleznih dihal. Pri kašlju, katarju, hripavosti in vnetju, med pokrije obolelo sluznico in omili draž-

Volnena obleka s kratkimi rokavi in pralnimi deskami ovratnikom. Tako si lahko popravite kakšno starejšo volneno obleko, ki ima rokava na kramolih že preveč oguljena. Še dobro vam bo odlegla za jesenske dni. Zraven oblečete kockasto ali nasprotno-barvno jopico in komplet je popoln.

Modern klobuk iz fine temne klobučevine, z rahlo navzgor privihanimi širokimi kraji. Edini okras sta dve beli cvetlici na vsaki strani krajev.

ljaje. Ljudje verujejo, da med celo jetiko ozdravi. Če ga bolnik pravčasno in redno uživa, vendar to ni zdravniško dokazano. Med prav tako krepi srce, izboljšuje kri in na splošno krepi telo. Kdor boleha na srcu bi moral vsak večer pred spanjem popiti kozarec medene vode, prav tako bi ga moral popiti tudi med spanjem, ko se zbudi. Tudi ljudje s slabimi živci bi morali uživati med. Kdor vsled slabih živcev ponoči ne more spati, naj popije čašo medene vode. Med je namreč neprimerno boljše uspavalno sredstvo, kakor drugi umetni pripomočki, ki več ali manj škodujejo želodcu.

Med je tudi odličan za zdravljenje ran, opeklin in sploh poškodb na koži. Rane, ki jih nanašamo z medom se hitro zacelijo. Med pomešan s surovim maslom pa zdravi celo ozeblino. Opekline pa z uspehom zdravijo z mešanico medu in ječmenove moke.

Med zdravi celo želodčne in črevesne rane, prav tako je tudi milo odvajalno sredstvo. Seveda ga pa moramo v vseh teh primerih uživati zmerno in le po zdravnikovih navodilih, sicer nam celo lahko škoduje.

KROMPIR, naša vsakdanja hrana

Pradomovina krompirja je Peru. Iz Perua ga je prinesel s tisoč drugimi različnimi rečmi španci, ki so odkrivali nove zemlje. Rastlina, ki ima majhne bele cvete, ni za oko nič posebnega, vendar je zato tem bolj koristna. Pod zemljo se razbohoti in razvije veliko gomoljev, ki so postali po več stoletjih nenadomestljiva hrana.

Krompir pripravljamo na več različnih načinov. Užiten je že samo kuhan in olijen. Pripravljamo ga kuhanega, pečenega, zmešanega med testom in mnogi ga dodajajo tudi kruhu. 25 dek kruha s približno 100 gr krompirja vsebuje veliko množino mineralnih snovi, ki so zelo potrebne za človeka. Največ je v takšnem kruhu vitamina C, ki preprečuje skorbuto. Prav tako vsebuje krompir in žitarice proteini. Krompir, ki je sicer siromašen na maščobah, je zelo hranljivo živilo. Če ga pripravimo tako, da vsebuje nekaj maščobe. Tako ga lahko pripravljamo z mlekom, sirom, jajci in podobno.

Se hvaležnejši bi morali biti krompirju, ker nam ne nudi hrane samo čez poletje in jesen, ampak ga lahko spravimo tudi čez zimo do pozne pomladi. Pozimi, ko primanjkuje sadja, je zelo priporočljivo jesti veliko krompirja, ker nadomešča vitamin C, ki ga je največ v sadju. Najboljše je, če pripravimo krompir z olupkom vred, ker mu tako ohranimo poleg vitamina C tudi vitamin B.

Kadar moramo kuhati olupljen krompir, moramo paziti na to, da ga čimprej skuhamo. Z dolgim kuhanjem izgubi preveč svojih hranilnih snovi. Čim manj časa ga bomo imeli v vodi, tem več snovi bo ohranil. Kadar ga lupimo, moramo lupiti zelo tanko, ker se tik pod kožo nahajajo še drugi minerali, kakor železo in fosfor. Tudi ti minerali so zelo važni za naš organizem.

Za ljudi, ki fizično veliko delajo, je krompir zaradi velike količine škroba zelo priporočljiva hrana. Kajti za muskulaturno delo niso potrebni samo proteini, marveč tudi maščobe in škrob. To lahko že sami opazujemo pri vegetarijancih, ki se hranijo izključno le z rastlinsko hrano.

Krompirja bi morali jesti čim več sagem ali pa med drugimi jedili. Da bo pa pri vas še priljubljenejši, ga pripravite v takšnih oblikah, da bo že pogled nanj privabil v vso vašo družino kar največji tek.

Hvaležni bezeg

Bezga ne spoštujemo bog si ga vеди kako, vendar mu delamo krivico, ker nam daje tudi on veliko dobrih stvari, prav tako kakor drugi grmi. Njegovo cvetje in njegove jagode so prav tako dobre in koristne kakor drugi cvetovi in jagode.

Bezge se prime v vsaki zemlji in skoraj na vsakem kraju. Ze po dveh letih zraste v precejšen grm. Leto za letom je bogatejši na lepih belih cvetih in jeseni na temnih črnih jagodah.

Cvetove uporabljamo za čaj, lahko pa iz njih pripravljamo tudi jedila za večerjo ali pa poslastico za po kosilu. Zrele jagode pa lahko na več načinov vložimo in spravimo za zimo. Kuhane jagode imajo poseben okus, ki ga pa vsakdo ne more prenesti. Nekaj zelo dobrega je pa bezgov sirup, ki je še celo boljši od malinovega odcedka.

Iz cvetja delamo cvrtje. Cvete operemo in jih povaljamo v testu iz enega jajca, moke, vode ali mleka, in nekaj zrnov soli, in ocvremo na masti. Ocvrte potresemo po okusu s sladkorjem in cimetom.

Iz bezga pa kuhamo kompot, in sicer takole: bezgove jagode kuhamo nekaj minut. V vrelo mast vržemo nekoliko na kocke zrezanega kruha, dodamo jagod in prelijemo vse skupaj z mlekom. Kompot osladimo in dobro premešamo, postrežemo pa s toplim ali pa tudi mrzlim.

Kakor smo že preje omenili, je bezgov sirup zelo dobro okrepilo in osvežujoča pijača. Pijemo ga zmešanega z vodo ali pa ga uporabljamo kot dodatek k raznim prajanjem. Dve kili bezgovih jagod namočimo v literu in pol vode. Potem jagode stresemo na platneno krpo in iz njih stisnemo sok. Sok kuhamo, z enako težo sladkorja, samo 2 minuti in z njim napolnimo tople steklenice. Steklenice takoj zamašimo z novim zamaškom, grlo pa pomočimo v raztopljen parafin in jih shranimo na temnem prostoru.

Včasih se na površini nabere bela pena, kar pa ni nič hudega, ker je lahko z žličko odstranimo, soka pa ne pokvari.

Ne samo maline in drugi sadeži, tudi malinopuštev bezeg nam postane lahko koristen, če vemo kako ga moremo uporabiti.

Plavi lasje so vaba za muhe

Velikokrat lahko opazujemo, da se muhe prav rade vrte okrog ljudi, ki imajo plave lase. Zakaj svetli lasje privabljajo muhe še ne vemo, vendar je pa eno gotovo, da da, jo muhe ljudem s svetlimi lasmi in svetlo kožo prednost že pred ljudmi s svetlimi lasmi in temnejšo poltjo.

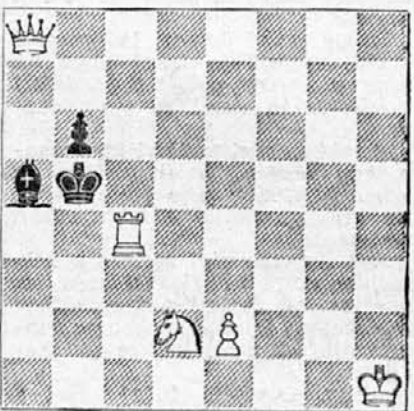
Možno je, da jih privablja svetla polt in svetli lasje, možno je pa tudi to, da jim kri plavolasih ljudi veliko bolj tekne kakor kri temnolascev.

ŠAH

Urejuje A. Preinfalk

Problem št. 136

Sestavil P. A. Orlimont
(D. W. Schach 1905)

Mat v 3 potezah

Šahovske vesti

Kljub težkim časom najboljevidnejša muza Caissa nikakor ne more samo molčati. Tu in tam vendarle zasledimo kako boljše novice:

V marcu mesecu so odigrali v argentinskem mestu Mar de Plata mednarodni turnir, ki so se ga udeležili tudi nekateri evropski mojstri, ki se niso mogli lani vrniti z olimpijade v Buenos Airesu. Takih turnirjev, ki naj zaposle te brezposelne šahiste, je bilo že mnogo. V tem turnirju je zmagal švedski prvak Stahlberg, drugi je bil Poljak Najdorf, tretjo do peto nagrado pa so si razdelili Elisaskes, Engels in Frydman.

Prvenstvo Švedske si je letos osvojil blejski znanec Stolz pred Lundinom.

Prvak Finske je za letos Ojanen.

Na enem izmed izbirnih turnirjev za letošnji nemški šampionat je presenetljivo zmagal 17letni Klaus Junge, pri čemer sta močno zaostala znana mojstra Sämsich in Blümlich.

Ze za Veliko noč je ta nadarjeni mladenič mojstrom prvič pokazal svoje ostre zobe, saj je s Heinickejem, pred Brinkmannom, dobil prvo mesto, nato ga pa še v odločilnem dvoboju premagal. Nemci od Klauseja še veliko pričakujejo. Na turnirju za prvenstvo Nemčije, ki je ravno v teku, se drži takoj za vodečim Schmidtom.

Zanimive, a zaradi že znanih slabih izkušenj neverjetne so vesti o bližnjem spopadu za svetovno prvenstvo med starima tekmečema dr. Aljehinom in Capablancu. To pot naj bi bil Newyork prizišče tega povratnega dvoboja, ki ga šahovski svet že toliko časa nestrno pričakuje in ki se mu je zaradi dolgega zavlačevanja prav za prav že odpovedal.

V Karlovih Varih sta pričela dvoboj bivši svetovni prvak dr. Euwe in Bogoljubov. Dr. Euweju napovedujemo zmago in to ne samo zaradi velikih izkušenj, ki si jih je pridobil v številnih matchih z najmočnejšimi mojstri, tako da ga lahko nazivamo kralja šahovskih dvobojev, marveč še prav zaradi solidne, sistematične in precizne igre. Taka igra je namreč zelo pogubna podjetnim, nesolidnim in površnim šahistom kakor je Bogoljubov, ki sicer svojega nasprotnika v fantaziji in spleh šahovski genialnosti prekaša. Zdi se tudi, da je »Bogo« že nekako v rahlem upadu, ali pa je vsaj močno podvržen razpoloženju. Prav zaradi teh nasprotij pa bo bitka še posebno zanimiva.

V prvi partiji je Bogoljubov kot beli močno napadal, toda Euwe se je s skrbno obrambo rešil v končnico s kmetom več in zmagal.

Tudi nadaljnje partije so bile večinoma zelo bojevit, celo tiste, ki bi bolj kazalo, da se hitro in mirno zaključijo. Zato je še posebej zanimiv Bogoljubov, seveda ne vedno v svojo korist. Stanje je 5 1/2 : 2 1/2 za dr. Euweja, ki zna nasilne poskuse korenito kaznovati. Kaže, da je s tem pri kraju prvi del dvoboja.

Turnir za letošnje prvenstvo Madžarske je pogrešal precej dobrih, celo najboljših mojstrov. Prvi je bil Fürster, drugi in tretji pa skupno Barcza in Rethy.

Češka mojstra in naša znanca Foltys in Opocenski sta odigrala dvoboj, ki ni prinesel odločitve, čeprav sta si oba pošteno prizadevala. Končal se je vendarle miroljubno s 6 : 6.

Rešitev problema št. 135

1. To8

OKVIRJI
za
SLIKE, FOTOGRAFIJE, GOBELINE,
KLEIN
LJUBLJANA, Wolfova 4

3. nadaljevanje

Pota mladosti

LJUBEZENSKI ROMAN
IZ DANAŠNJIH DNI

Ko je pa stopila iz elegantne trgovine, je njeno spuštanje same sebe spet nekoliko upadlo. Na kazalcu ji je bingljalo zavite, skrivajoče najčudovitejšo bluzo, iz jersaya, kar jih je bila kdaj videla. Bila je sinja s tenkimi, redkimi sivimi in temnordečimi progami. Samo 'strahovito drago' se je ujemalo z njenim hudobnim načrtom. Stala je več kot štiri sto dinarjev!

Skalar je sprejel ceno, ne da bi trenil z očesom. Šele ko je opazil Alenkin začuden obraz, se je namuznil.

Ko je prišel domov, je pozvonil Ivani; napisal je nekaj besed na svojo posetnico, potem ji pa dejal: »Nesite to dami še pred obedom!«

Alenki je ušel zvedavi izraz Ivaninega obraza, kajti gledala je skozi okno, kjer se je prvo brstičje na grmičju borilo s februariskim mrazom.

»Ali naj vas zdaj zvežem z doktorjem, gospod Skalar? Morda bomo izvedeli že kaj podrobnejšega o Močniku? Sporočiti moramo vendar njegovi ženi, kaj se je zgodilo.«

»Prav. Govorite takoj sami z njim.«

Zdravnik je odgovoril, da so Močnika takoj po prihodu v sanatorij operirali in da za zdaj ni hujše nevarnosti. Upati je, da se mu bo zdravje izboljšalo.

»Ali stopim lahko h gospe Močnikovi, gospod Skalar?«

»To lahko stori tudi Ivana.«

»Ta je šla vendar za vas ven.«

Skalar se je namuznil.

Alenka se je spet sama pri sebi razjezila. Zakaj neki se je vtaknila v njegove osebne zadeve.

»Če dovolite, bom šla rajši sama, gospod Skalar. Ivana morda ubogi ženi ne bi dovolj obzirno sporočila žalostne novice.«

»Tako? Prav, torej pojdite! Vendar se ne pozabite pred kosilom preobleči. Vaša bluza se je pri vožnji z avtom nekoliko pomečkala.«

Alenka se je začudeno premerila. Bela bluza je bila vendar res še snežno bela in samo nekoliko zgubana okrog vratu. Komaj opazno. Od kdaj neki se Peter Skalar tako zanima za obleko svojih uslužbenecov?

Razumela je šele, ko je stopila v svojo sobo in zagledala na mizi ovoj, ki ga je bila sama dopoldne kupila.

»Zelo sem bil dopoldne zadovoljen z vami, gospodična Zajčeva,« je napisal Skalar na posetnico. »Dovolite mi torej, da vam glede na svoja leta svoje zadovoljstvo izrazim tako, kakor imajo dekleta vaših let na splošno rade.«

Glej ga no... Skalarja!

Lepo je to od njega! Alenka je bila vesela, da se ni ravnala po svojem hudobnem načrtu in da je hudička poslušala le glede druge polovice načrta, ko ji je pošepetal, naj kupi zelo drago. No, lepa reč, če bi kupila vijoličasto bluzo, ki je bila prav tako draga, toda tako nesramno grda!

Zdaj je spoznala, da ne sme biti hudoben. Tudi iz vzgojnega namerana ne!

Skupni obedi pri Skalarjevih niso bili posebno domači. Nekaj morečega je ležalo v ozračju in motilo pravo, prijetno harmonijo. Alenka je upala, da je drugače tedaj, kadar je Skalar zdrav. Tako si je pa njegova razdražljivost navadno izbrala žrtev med člani družine ali med uslužbenci.

Alenka je občudovala gospo Skalarjevo. Ne samo, da je bila potrpežljiva, znala se je tudi prilagoditi moževi slabosti ali dobri volji, znala je biti dovipna in duhovita; če je bilo potrebno, je pa tudi ves čas obeda molčala.

Po navadi je Skalar stresal svojo jezo na Martino. Domača hči se je osvetila navadno na Alenkin rovaš in bila ob takšnih trenutkih še bolj bleda kakor sicer.

Vendar Martina Skalarjeva kljub temu Alenki ni bila zoprna. Nekakšno sočutje je občutila do nje. V izrazu njenega obraza je opazila nekoč tako nekaj otroškega in zaupnega, tedaj ko se je Martina pogovarjala s svojo kobiljo, misleč da je nihče ne opazuje; tega izraza Alenka ni mogla pozabiti. Nikoli ga pa ni videla na Martininem obrazu, če so sedeli za veliko mizo v jedilnici in se bolj mučili kakor uživali ob nešteti jedeh, po katerih na koncu koncev je nisl bil sit.

Danes je Martino takoj zbudila nova Alenčina jopica.

Ivana, ki je stregla pri mizi, si je mislila svoje.

Stari nima slabega okusa. Nova tajnica je v novi bluzi res še mičnejša kakor sicer, gotovo pa vse lepša od Irine. No, ta ji bo pokazala, ko bo izvedela! Bogve, če je slutila, da bo dobila to darilo?

Zdelo se je, da se je sam Skalar vesellil svojega domisleka. Rad je obsipal lepe ženske z dragocnimi darili; to je bil eden tistih živčnih dražljajev, ki naj bi ga varovali — pred starostjo in dolgočasjem.

Alenka je sedela kakor na trnjih, ko je prišel pogovor na njeno novo bluzo.

Ta Skalar je netakten, če ne bo sam spregovoril, posebno še, ker Ivana vse ve. Ali naj kar ona odkrito pove, da ji jo je on podaril? Proseče ga je pogledala, toda očitno mu je bilo všeč, da je bila v zadregi. Naj se torej sama izmaže, kakor ve in zna?

Tedaj je pa Martina na svoj žaljivi, hkrati pa vljudni način vprašala:

»Kje ste jo pa dobili? Takale stvarca je pač vražje draga! Najmanj tri sto dinarjev!«

»Štiri sto, gospodična Skalarjeva,« je popravila Alenka, »vaš gospod oče mi jo je danes podaril.«

Tako, zdaj ima, kar je bil iskal. Nikar naj ne misli, da je zajček za psihološke preizkuse! Razen tega vse preveč spoštuje gospo Skalarjevo, da bi se hotela lepega dne znajti v dvoumnem položaju.

»Ivana, zaprite usta!«

Skalar se je na ves glas smejal, ko je zagledal sebi nasproti nalahno presenečen obraz svoje žene in užaljen obraz svoje hčere.

»To darilo je imele svoj vzrok,« je dejal, potem ko si je po salvi smeha brisal oči.

Jurij Kačar se je jel, kakor vsako pomlad, pripravljati na diplomsko, kajti 'sezona' za njegovo aranžersko delo je nekoliko popustila. Sicer je opremil izložbe s čudovitimi fantazijskimi cvetlicami iz vate, svile in barve, toda nekakšno dolžnost je čutil, da vzame risalno desko v roke. To dolžnost je, kakor že rečeno, občutil vsako pomlad, zamrla je pa s prvimi toplimi dnevi, ko je bilo zvečer tako prijetno pohajkovati po Tivoliju, ali pa sedeti na terasi nebotičnika in gledati na utripajoče luči mesta.

Jurij je z vzdihom odložil svinčnik in se zagledal skozi okno. Bukve na Golovcu se še niso razpele, zato je bila pa trava ob Grubarjevem prekopu že sončno zelena in kar vabljiva za počitek v opoldanskem soncu. Jurij se je spomnil, da je čas kosila. Vstal je in se jel pripravljati. Kadar se je oblačil, umival ali raziral, so mu misli brez zveze begale okrog. Trdil je, da dobi v takšnih trenutkih idejo za to ali ono posrečeno dekoracijo. To pot so se mu pa osredotočile misli na prijatelja Marka.

Po srečanju s 'kraljičino brez' — kakor jo je porogljivo Jurij krstil — se je bil Marko čisto izpremenil. Nekaj časa je bilo Juriju to po go-

lotevala nemir in hrepenenje. Pogosto je mislila, da je vse to samo sen; kmalu se bo zbudila in bo videla, da je še vse po starem...

Najhujši so ji bili trenutki, ko se je zavedela, da je z dva in dvajsetimi leti čisto sama na svetu. K nikomur in nikamor ni spadala; ta občutek osamljenosti jo je pogosto tako mučil, da je jokala. Potem ji je nekoliko odleglo.

Ko se je svojim sorodnikom naključno postavila na lastne noge, je vendar hotela prav to popolno svobodo, prav to neodvisnost! In vendar je bilo včasih tako težko biti sam svoj, neodvisen od nikogar.

Zivljenje pri Skalarjevih je bilo sicer prijetno. Skalar jo je po mesecu preizkušnje za stalno nastavil. Kajpak je do poslednjega trenutka molčal in najbrže čakal, ali bodo Alenki živci popustili in ali ga bo vprašala, kaj namerava. Alenka je pa bila na preži, čeprav se je na zunaj delala, kakor da ji vsa zadeva ni nič mar.

Naposled je Skalar le porogljivo vprašal: »Gospodična Zajčeva, menda se vam zdaj čisto naravno, da ta mesec preizkušnje spremenimo v stalno službo?«

»Ne, gospod Skalar!«

»Torej se morava o tem vendar pogovoriti, ali ne!«

»Prosim.«

Skalar jo je pogledal tako začuden, kakor da ne bi mogel verjeti svojim ušesom. Potem ji je predlagal, naj ostane še nekaj časa pri starih pogojih.

Alenka je privolila. Obljubila je tudi, da bo še nekaj časa stanovala pri Skalarjevih; zelo neprijetna ji je bila misel, da bi se morala vsak večer tako pozno vračati v mesto, saj je nehala tipkati vsak večer navadno šele ob desetih, pol enajstih.

Veselila se je poletja tukaj zunaj! Kako lepo bo, ko bodo drevesa ozelenela in se bo lahko zleknila na ležalnik, razgrnjen v njih hladni senci. In razen tega je tako tudi lahko vsak mesec nekaj denarja prihranila, kar ji bo gotovo še prav prišlo. In tudi ozračje v družini se je precej ogrelo, tako da je bilo prav prijetno živeti v tej veliki, razkošni hiši.

Gospa Skalarjeva je bolehalo za želodčno nevrozo, zato se je vsako leto odpeljala v kakšne toplice. Tudi letos je nameravala v Dolenjske toplice, vendar se ni prav nič rada sama podala na pot, ker se je med tujimi ljudmi že od nekdaj slabo počutila. Nerada je govorila o svojem odhodu, čeprav je večkrat pogovor nanesel nanj.

»Vzela boš s seboj Tinko,« je naposled odločil Skalar.

Martina se je namrdnila. Ostati je hotela v klubu, kjer je pravkar trenirala za poletni teniški turnir.

Gospa Skalarjeva je sama pri sebi mislila, da bi vse rajši imela s seboj Alenko. Martina hodi tako zmerom po svojih potih, zato je vseeno, ali jo vzame s seboj ali ne. Kadar bo Peter zelo dobre volje, bo z njim govorila o tej zadevi.

Gospa Skalarjeva se je zdelala Alenki mirni pol te nemirne družine. Zmerom dobre volje, nesebična, mirna in zelo skromna je bila tista, ki je izravnavala vsa neso-glasja in prinašala v hišo nekaj prijetne domačnosti.

Peter Skalar se ji je kajpak zdel zanimivejši. Alenka se je prav dobro zavedala, koliko se je bila že pri njem naučila te štiri tedne. Zavedala se je tudi, da ji je naklonjen, vendar je ravnal z njo zmerom tako, kakor bi mu bila tekmi-ca pri dvoboju. Zmerom je skušal napadati njene šibke točke, kjer je lahko pokazal, da je močnejši. Vselej se mu kajpak ni posrečilo. Morala je biti zmerom na preži, da se mu je postavila v bran in odbila njegove napade.

Kajpak ni hotela tajiti, da so bile takšne preizkušnje moči včasih prav zabavne, toda stale so jo živce.

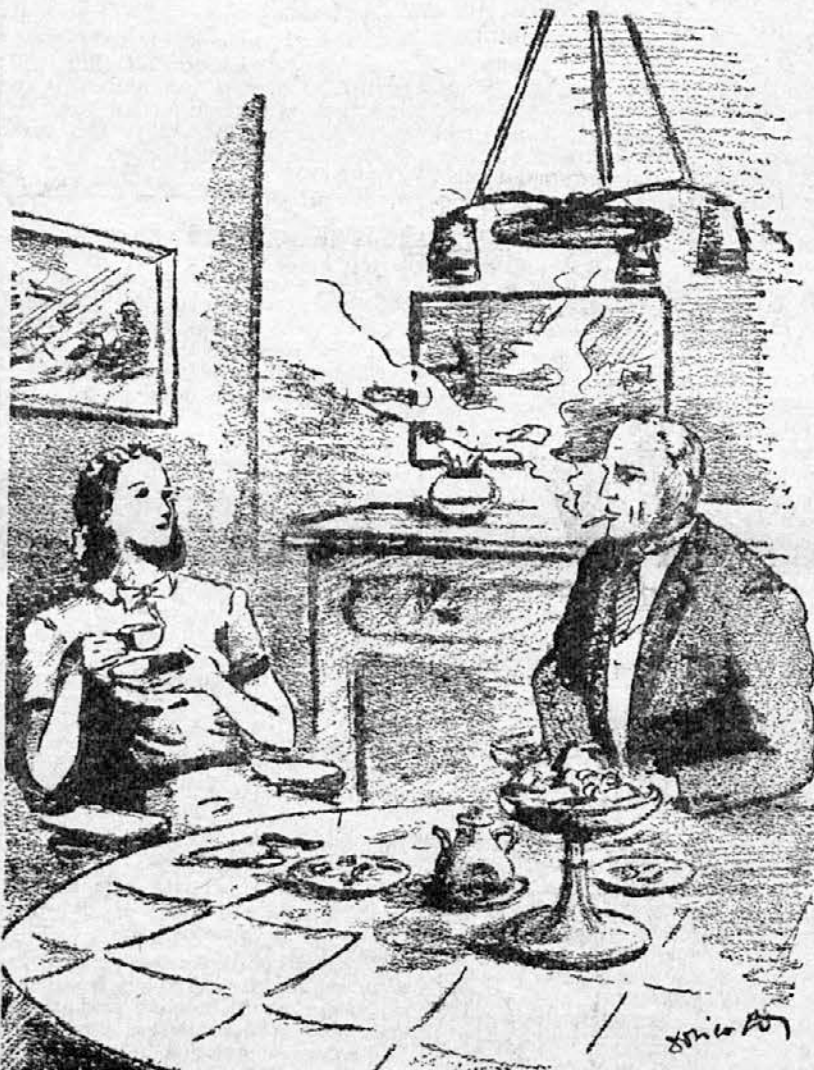
Njeno razmerje do Martine se še ni popravilo. Pogosto je bila domača hči prav žaljivo nevljudna, vendar je Alenka nekajkrat ujela iz njenih oči radovedno zvedav pogled, ki je bil vse prej kakor sovražan.

»Dan za mlado ljubezen,« je pomislil Jurij in se spet spomnil Marka. »Govoriti moram z njim, čim prej,« se je naposled odločil, potem se pa ves predal soncu in pomladanskemu vetru, ki je vel od Krima sem.

Na Skalarjevem vrtu se je brstje že razpelo. In če je zdaj Alenka pogledala skozi okno svoje sobe, je res zagledala na zeleni trati zvončke, rumene narcise in vijoličasti žefran, kakor nekdanj doma.

Dobro, da ni imela dovolj časa za premišljevanje.

Ob takšnih lepih dneh sta se je

Ko sta pozneje sedela ob čaši črne kave je jela Alenka odkrito govoriti o svojih zadevah.

Gospinji obraz se je zjasnil, ko je slišala, kaj se je bilo dopoldne zgodilo.

»Peter, to si pa res dobro naredil,« je naposled dejala in se spodbujajoče nasmehnila Alenki. Pogodila je, kakšna naj bo v tistem trenutku. Prizanesljiva, vse razumevaljoča, vse odpuščajoča...

Alenka se je impulzivno sklonila in ji stisnila levico. Tako čudovita ženska je ta gospa Skalarjeva!

»Nikar, nikar, otrok...« Rahla rdečica je pobarvala blede gosenjice obraz. Tenke obrvi so se še više usločile nad temnimi očmi. »Bili ste pogumni dopoldne, draga moja! Morda ste rešili Močniku življenje.«

In po kratkem presledku: »Ta bluza se vam res lepo poda!«

»Vsekako bolje, kakor bi se podala naši Tinki, ki ji je ideal suha južina! Sploh bi se lahko okusa učila pri gospodični Zajčevi, Tinka! Ta rdeča obleka se prav nič ne poda k tvojemu bledemu obrazu!«

Martina je vstala, vrgla v svitek zviti prtič na mizo in brez besede odšla iz sobe. Sovražila je očeta, kadar je tako govoril z njo.

Alenka je bila vesela, ko je bila spet sama. Odšla je na vrt.

Tam je zdaj že dišalo po pomladi. Na prisojnih straneh so že poganjali zvončki, nebo je bilo sinje, s podedimi se belimi oblaki. Dobro, da je smela zdaj pa zdaj v božjo naravo, sicer bi ji včasih bilo, kakor da se bo zadušila...

III

Trije tedni so minili. Trije marčevski tedni, ki so pričarali v Ljubljano pomlad.

dati. Če nekajkrat ji je bilo v službi slabo, toda izgovorila se je, da je slabokrvna...

Alenka se je odločila, da bo spregovorila za Toneta dobro besedo pri Skalarju. Vendar to ni bilo tako lahko, kajti Skalar je imel prav zadnji čas toliko dela, da ni bilo priložnosti, da bi govorila z njim o zasebnih zadevah.

Naposled je tako težko pričakovani trenutek le prišel. Gospa Skalarjeva je lepega dne tik pred kosilom telefonirala, da bo z Martino kosila v mestu in tako je sedela Alenka sama s Skalarjem v veliki jedilnici. Alenka je pravkar premišljevala, zakaj v takšnih primerih ne pogrnejo rajši v zimskem vrtu, toliko prijetneje bi bilo jesti dvoje v manjšem prostoru. In razen tega tudi ni bilo misliti na pomenek, kajti vsak čas je prišla v jedilnico Ivana z novo dečko.

Skalarjeve misli so se odčitno še mudile pri kupčijah, kajti jedel je hitro in molče.

Alenki se je na lepem zdelo tako smešno zabavno, da jesta tiho sama vsak na drugem koncu mize, da je komaj ugledala smehljaj, ki ji je silil na ustnice.

»Kaj vas pa tako zabava, gospodična Zajčeva?«

Alenki se je zazdelo, kakor da bi jo bil zasačil pri grehu. Zardela je, toda temnosive, zasencene oči so se hudomušno zablistele.

Čudovita je, je sam pri sebi ugovarjal Skalar.

»No, gospodična, ali ne bi smel tudi jaz vedeti zakaj se smejete?«

Kako neskrbno in vedro se zna smejeti takšno mlado bitje!

»Gospod Skalar, ne morem vam povedati, kako smešno se mi zdi to, da sediva v tej ogromni jedilnici, za to nedomačo mizo sama: dve točki v svetovju, in livriran duh jima nosi biftke z jajcem in solato!«

»Prav imate, gospodična,« je priklimal Skalar, »če natanko pomislimo, je to res prav bedato.« Ozrl se je po Ivani, ki je bila pravkar stopila v sobo.

»Servirajte nama črno kavo pozneje v moji sobi, Ivana! In poskrbite za nekaj slaščic... da se boste spet čutili bliže zemlji, gospodična Zajčeva!«

Njen zvonki smeh je sprostil njegove napete živce.

Ko sta pozneje sedela v njegovi sobi ob čašici črne kave, je jela Alenka odkrito govoriti o svojih zadevah.

Skalar se je zleknil v globok naslonjač in molče poslušal. Alenka prav za prav ni vedela, ali res posluša ali pa samo sem in tja puhne dim svoje havanke in na dušek popije skodelico kave.

Samo tedaj, kadar je čutil, da ga nihče ne opazuje, je ošinil Alenko. Lagal bi, če bi dejal, da ga zanima samo zato, ker je bila izredno inteligentna, dorasla njegovim preizkušnjam, mlada in vedra. Mikala ga je tudi njena moderna, mirna lepota.

Vse na njej se mu je zdelo tako naravno: vse, počeni od njene lepote pa do naravnosti, s katero je nastopala v vseh mogočih položajih — neposrednosti, ki jo je kazala do vseh ljudi. Tudi zanj, za Petra Skalarja, ni bilo izjeme!

Čutil je, da je Alenki nekoliko nerodno, pripovedovati o Tonetu in Milki in o njuni zgodbi. Skalarju kajpak ni bilo nič novega, da mlada dekleta svobodno govorijo o takšnih stvareh, vendar ga je vseeno iz neznanega vzroka motilo, da prav Alenka, ki se mu je zdelala tako nedotakljiva, tako svobodno govori o vsem tem.

Kar mikalo ga je, da bi preizkusil, kako daleč bi lahko natezal njeno hladnokrvnost. Ali je res tako nedotaknjena, kakor se zdi, ali je pa morda že zrela žena?

Skalar je menil, da ima sicer dobro oko za kaj takšnega, toda tu ga je njegova izkušnost očitno pustila na cedilu.

Bilo mu je všeč, da se je tako zavzela za svoja prijatelja, čeprav njej ni bilo sile in bi ji ne bilo treba prositi za druge.

Današnja mladina je pač zrastle v boljšem tovarištvu, kakor naša generacija, mu je prišlo na misel. Kajpak so zdaj tudi drugi pogoji za življenje, trši in težji. Tako se mora mlad človek nasloniti na zanesljivo ramo svojega tovariša, če hoče uspeti. Le malo je takšnih, ki ne potrebujejo nobenega sveta in nobene pomoči.

Škoda, da Tinka ni prav nič takšna. Preveč je razvajena!

»Naša Martina se zanima na vsem svetu samo sama zase,« je priznal Alenki svojo pravkaršnjo misel.

Alenka je bila prav zadovoljna, da bo lahko o tej priložnosti povedala svoje mnenje o Martini. Očitno se Skalar ne zaveda, da ne ravna prav s svojo hčerjo.

»Gospodični Martini tudi ni lahko,« je naposled dejala.

»Saj vendar ne mislite resno, gospodična Alenka?« Skalar se je porogljivo zasmejal. »Rad bi vedel, kdo ima prijetnejše življenje kakor naša Tinka?«

Dalje prihodnje

O umetnosti in umetnikih

Napisal Hendrich Van Loon

★

Umetnost je univerzalna. To sicer še ne pomeni, da je univerzalen jezik, ki ga ves svet razume.

Bachova fuga, ki je zame izraz naj-zvišenejše lepote, je za mojo ženo na primer morebiti samo neko razbijanje. Rembrandt, pred katerim mi diha zastane, se utegne komu zdeti samo neprijetna kombinacija barv. Sosedje so se dolgo posmehovali nekemu mojemu sorodniku, ki je bil kupil van Goghovo sliko. Preteklo leto je morala pa newyorška policija se silo zadržati val ljudstva, ki se je zbralo pred nekim muzejem, v katerem je bila razstava von Goghovih slik.

Lahko bi navedel še dosti drugih primerov. Kadar torej trdimo, da je umetnost univerzalna, s tem samo povemo, da ne pripada nobeni državi in nobeni dobi. Umetnost je stara kakor človeštvo in je nerazdružljiv sestavni del človeka, kakor so njegove oči, ušesa, žeja in glad. Primitivni divjak iz najbolj zaostalega dela Avstralije, ki je v mnogem pogledu slabše razvit kakor živali, s katerimi edino živi, ki se niti ni naučil zgraditi si zavetišča niti se oblačiti, je vendar razvil zanimivo tipično umetnost. Raziskovalci so našli domačinov s kisa plemena brez vere, še nikoli pa niso odkrili plemena, ki ne bi poznalo nikakršne umetnosti.

V starem kitajskem rokopisu beremo o slikarju Lao-Kungu, ki ga je na smrtni postelji vprašal eden izmed njegovih učencev:

»Učitelj, dragi učitelj, ali nam ne boš pred smrtjo povedal, kaj je najbolj višji cilj, za katerim stremi smrtnik?«

Obraz slikarja Lao-Kunga je ozarila nenavadna svetloba. Dvignil se je s svojega ležišča in tresoč se v nogah je krenil proti svoji najljubši sliki. To je bil samo listič trave, v naglici naslikan z njegovim debelim čopičem. Listič, ki je živel in trepetal. To je bil samo en listič rastline, vendar je zapopadel duha vseh listov, ki so kdaj zrasi na svetu od začetka sveta.

»Tule je,« je odgovoril stari, »moj odgovor. Izenačil sem se z bogovi, ker sem se dotaknil obal večnosti.«

Po Lao-Kungu je torej pravi umetnik tisti, ki se je dotaknil meje večnosti. Jaz bi pa svojim učencem takole odgovoril:

»Tudi v časih največjega vzpona je človek slabotno bitje v primeri z bogovi. Bogovi mu govorijo s stvarjenjem, a človek jim skuša odgovoriti, a ta odgovor je v resnici tisto, kar imenujemo umetnost.«

Pojasniti bom z drugimi besedami tisto, kar hočem povedati. Greste, na primer, v gore. Sonce božansko sij, nebo je sinjmodro, po njem plava nekaj kakor sneg belih, valovitih oblakov, veter na borovih vejah ubira neznano melodijo. Ves svet utripa v življenju, a človek čuti, da je popolnoma oamajen in popolnoma brez moči pred nepopisno lepoto sveta, ki so ga ustvarili bogovi.

Ce je na primer ta človek Jožef Haydn, bo odšel, zaprl se bo v svojo sobo, in bo skomponiral svoj slavni oratorij. Ko ga bo pa ves svet zato proglasil za velikega umetnika, se bo skrival v tihi kotiček svoje sobe, padel bo na kolena in bo dejal:

»Gospod, moje delo ni natanko takšno kakor je tisto, ko sem popoldne hodil po poljih. A to je moj odgovor. Na svoj nedovršen način znam tudi jaz ustvarjati. Ti lahko ustvariš vse, a tudi jaz sem ustvaril nekaj, o čemer lahko rečem — če me vprašaš — da je dovolj dobro.«

Nisem v svoji umetnosti tako enostaven, da bi trdil, da to velja za ves svet, tudi za tiste, ki nimajo niti najmanjše sposobnosti, da dajo svojemu čustvom umetniškega izraza. V srednjem veku so ljudje to tako razumeli in so o tem pripovedovali tudi v pripovedkah.

V eni izmed teh sta prišla dva spokornika pred podobo Matere božje, da bi jo prosila milosti. Oba sta vedela, da ji ne moreta ponuditi ničesar, s čimer bi jo omečala. Eden izmed njiju, ki je imel pri sebi svojo staro violino, je Materi božji odigral svojo najljubšo pesem. Njegova molitev je bila uslišana. Na vrsto je prišel čevljar. Misli je, da je njegova pobožnost zaman, kajti edino darilo, o katerem je mislil, da ga lahko ponudi Materi božji, je bil par čevljev, ki bi jih lahko obula za prihodnji ples. Ljudje so namreč verovali, da angeli v nebesih plešejo, kadar so posebno srečni, in da se kdaj pa kdaj v njihovo kolo uvrsti tudi Devica Marija.

»A kaj je par čevljev,« se je razžalostil čevljar, »proti glasbi, ki sem jo bil pravkar slišal?«

Poklonil ji je čevlje in njegova molitev je bila vendar uslišana, kajti

z zlatom vezeni čevlji so bili vendar izraz njegovih čustev.

Ta srednjeveška pripovedka me nečesa spominja. Ne morem namreč razumeti, čemu moderni svet tako strogo loči umetnost od obrti. Vdobi, ko je bila umetnost dejansko sestavni del vsakdanjega življenja, te delitve ni bilo. Ni bilo razlike med umetnikom in obrtnikom. Umetnik je bil izredno spreten obrtnik. Danes pa umetnik živi na eni strani ceste, obrtnik pa na drugi in drug z drugim se niti ne razgovarjata.

V svojem razvoju sem prehodil tudi to stopnjo. V moji mladosti je bila silno razpasena popularna, a nesmiselna fraza »umetnost zaradi umetnosti«, s katero so se bahali ljudje, ki so se imeli za strokovnjake v umetnosti. Danes priznavamo, da je bil graditelj brooklynskega mostu na svoj način prav tako velik umetnik kakor tisti neznan kamnosek, ki je narisal načrte za katedralo v Chartreuxu. Večina ljudi je enako zadovoljna zaradi dovršenega plesa Freda Astaireja kakor zaradi kvinteta zadnjega dejanja »Mojsrškega pevca«.

Naj bo oblika umetniškega izražanja že kakršna koli, zmerom se bom najprej vprašal: Kaj mi hoče umetnik pokazati od svojih najglobljih čustev? In ali je znal to izraziti na tako prepričevalen način, da ga razumem? Tako sem razširil sposobnost dojemanja in ugajanja.

Bil sem v mestih, kjer se ljudje hvalijo s svojim mestnim muzejem ali simfoničnim orkestrom. Videl sem, da tam žive ljudje v hišah, opremljenih brez vsakega okusa, da vsak dan gredo na delo po umazanih ulicah in da v njihovem življenju ni ničesar prijetnega za oko ali za uho, prav tako kakor tudi sami niso prijetni ne njihov muzej, ki je odprt nekaj ur na dan, ne njihov simfonični orkester, ki igra nekaj ur vsak teden. Bolje bi storili in dosegli bi boljše rezultate, če bi imeli v svojih domovih po dve, tri dobre kopije velikih mojstrov, in gramofon, da bi njihovi otroci lahko stalno poslušali dobro glasbo.

Ker hočem biti iskren, bom napisal nekaj svojih misli o umetnosti.

Preden se odločimo kreniti na pot z neznanecem, zmerom skušamo izvedeti čim več njegovih osebnih podatkov. Vedeti hočemo, ali spi pri odprtem oknu, kadi v postelji, ob kateri uri zajtrkuje in podobno. To lahko tudi opustite, vendar je bolje, da so ljudje na skupnem popotovanju tovariši in da imajo nekatere skupne lastnosti.

Prva od njih je vrednost, ki jo ima umetnost za družbo. Za Grke, za srednjeveške Francoze, za Italijane v XIV. in XV. stoletju je bila umetnost del vsakdanjega življenja, prav tako kakor so danes higienske naprave neobhodno potrebne za civilizacijo. Človek tedanjega časa bi vas nerazumljivo pogledal, če bi mu očitali, zakaj se je obdal z lepimi rečmi. Zato je reagiral na vonje in neudobnosti približno tako, kakor danes mi reagiramo na vulgarost in hrup, ki nas obdajata v modernih mestih.

Te reakcije so odvisne od našega stališča. Meni na primer ne ugaja reklama v naravi, ker kvari pogled na naravno krasoto. Nekoč pa, ko sem o tem govoril, mi je nekdo dejal:

»Za to reklamo je treba davek plačati, ta davek je pa potreben za blagor ljudstva. Morda imate prav: narava bi bila lepša brez te reklame, a samo pomislite, koliko denarja prinese! In tako sva prispela do zaključka: jaz sem mislil na umetniški učinek, on pa prav tako iskreno na gospodarski rezultat. Oba sva imela prav in oba sva bila v zmoti.

Pogosto trdijo, da je morala samo vprašanje zemljepisne širine in dolžine. Umetnost je zelo pod vplivom zemljepisnih činiteljev. A tudi čas igra v njej veliko vlogo.

Držati se moram stare, že znane razdelitve umetnosti po državah in dobah, čeprav sem prepričan, da je to umetna razdelitev. Ne bom se pa baval z današnjo razdelitvijo umetnosti na »kapitalistično« in »proletarsko« umetnost, ker ne vem, kaj pomenita. Poznam samo dve vrsti umetnosti: dobro in slabo.

Kar se tiče besede genij, se bom držal definicije, ki mi je znana še iz mladosti: genij je dovršena tehnika in še nekaj več. Doslej še ne vem, kaj je tisto »nekaj več«. Nekateri pravijo temu božanska iskra, drugi navdahnjenje. Dandanašnji genij radi spravljajo v zvezo s spolom in sistemom endokrinih žlez. Jaz sam pa tisto »nekaj več« spoznam takrat, ko ga zagledam ali slišim.

Sicer pa ne verujem, da bi mnogo pravih umetnikov upoštevalo različne estetske teorije. Tu lahko samo ponovim besede slavnega francoskega slikarja Clauda Moneta (1840 do

1926), ki je dejal učencem, ko so hoteli spoznati najglobljo skrivnost njegovega impresionističnega slikanja:

»To je zelo preprosto. Če je to tu, je tu. Če tega ni, se mora znova začeti. Vse drugo je bedarija.«

Danes pogosto govorimo o tako imenovanem približevanju umetnosti najširšim slojem. Baje smo dali širokim slojem svobodo, dali smo jim enakost in vodimo jih k sreči. Zdaj jim hočemo dati še umetnost. To se zdi silno preprosto, a sumim, da bi se to moglo uresničiti. Indijci pravijo: »Sveti človek ne gre iz svetlišča.« Sveti človek je zmerom stal stran od ostalega sveta. Takšen sveti človek je v nekem pogledu tudi umetnik. Umetnost je individualna, torej nekaj notranjega, superiornega in aristokratskega.

Umetnik je lahko v svojem vsakdanjem občevarstvu demokrat. Kadar pa ustvarja, gre stran od ljudi in se jih izogiba.

Kajpak so bile tudi v zgodovini dobe, ko je človeštvo koncentriralo pozornost na določene verske in domoljubne teme in ko je bil umetnik dolžan, da da izraza duhu časa, v takšni meri, da se je njegova individualnost razgubljala v narodni masi. Pazi! Pročevanje zgodovine nas bo pa poučilo, da temu vendar ni bilo tako. V dobi, ko ni bilo časopisov in drugih sredstev za razširjanje vesti, se je lahko zgodilo, da se je izgubilo ime graditelja piramid ali skladatelja popularnih prastarih pesmi.

Čutim, da nikakor ne morem resno sprejeti trditve, da ima umetnost zvezo s širokimi sloji. Prav umetnik je gotovo sam svoj človek in kot takšen — in če zdrži svojo duhovno osamljenost — skuša ohraniti svojo nedotakljivost in svojo najmočnejšo sposobnost. Lahko pije tudi s preprostimi ljudmi in da se z njimi vred šali, lahko je zanikr v oblačenju in govorjenju, tako da ljudje mislijo, da je eden izmed njih. V svoji stroki je pa »gospod«.

Umetnik lahko ljubi široke plasti ljudstva, kakor na primer van Gogh. Lahko odkloni iti k cesarju, kakor Beethoven. V času ustvarjanja se pa eden in drugi obrne stran od sveta in ne priznava drugega zakona razen svojega. V drugih časih bi takšne ljudi lahko imenovali aristokrate. Danes pa ni treba uporabljati te besede. Ostalo jih je zelo malo!

Najslabše je za umetnost, če hočemo zanj najti neki *raison d'être*. Umetnik, ki ga pogosto srečamo, je v bistvu običajen človek, prav tako kakor genij, ki ga le redko srečamo. Razlika je samo v tem, da so njihovi živci občutljivejši, zato pa tenkočutnejše reagirajo na svet kakor živci ostalih ljudi.

Z drugimi besedami: umetnik ima bolj razvito čustveno sposobnost kakor drugi ljudje. Običajno se tega niti ne zaveda. Njemu se zdi to čisto naravno in tega ne zna niti sam sebi razložiti.

Ljudje navadno greše, ko stalno iščejo neko »umetniškovo dušo«. Morda ima dušo, vendar predpostavljamo, da se ne razlikuje od duš ostalih ljudi. Psihologija umetnika je priljubljena snov razgovora tistih, ki ne znajo niti črte narisati, ki ne znajo niti tona zaigrati. Morda je umetnik celo preveč zaposlen s svojim delom, da bi se bavil s psihološko strukturo svoje nesmrtni duše. Njemu je umetnost kakor ljubljena žena. Poklanja ji svojo ljubezen in vdanost. Ne ve, zakaj jo ljubi, in čemu ta neumna povpraševanja o njeni duši ali o psihološki reakciji? Njemu nikakor ni do tega.

Noben umetnik nima pravice, da se povišuje nad zakonom, sveto pravico, da o njem izreka svoje mišljenje, imajo pa samo tisti, ki so mu enaki.

Kaj je torej umetnik?

Slikar je človek, ki pravi: »Verujem, da vidim.« Odkriva nam tisto, kar se mu zdi, da vidi, v takšni obliki, da bi lahko videli tudi mi, če se nam vid sklada z njegovim.

Glasbenik je človek, ki pravi: »Verujem, da slišim.«

Pesnik je človek, ki pravi: »Verujem, da je to najboljša oblika, kako izraziti svoje osebne sanje z določenim, univerzalnim ritmom.«

Pisatelj bo rekel: »Dovolite, gospod, da vam povem pripovedko, ki se je po moji predstavi utegnile neke zgoditi.«

In tako tudi ostali.

Vsak umetnik je na svoj način registracijski instrument. Njemu ni mar, ali je ta in ta označba za druge važna ali ne. Naši pogledi ne zanimajo ne slavčeka ne krokarja. Oni delajo, da dobe pohvalo od drugega slavčeka ali krokarja. Nesreča je pa, kadar slavčeka obkolijo krokarji, ali narobe. A zato žal ni zdravil.

Italijanščina za Slovence v besedi in sliki

★

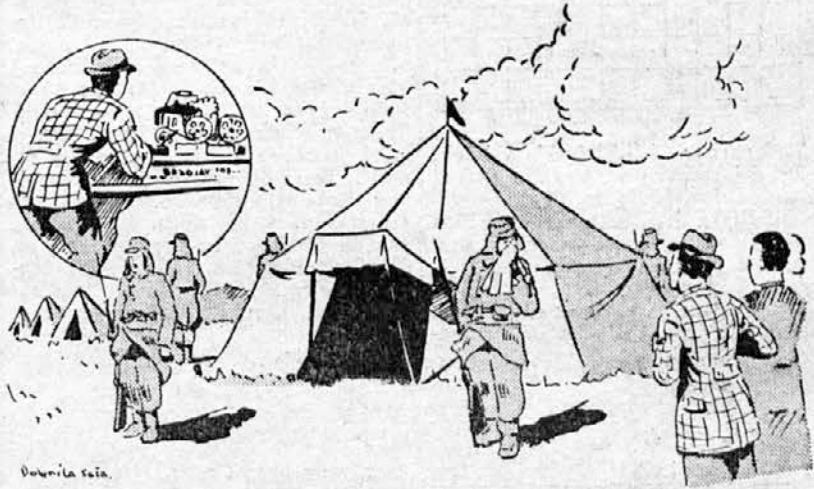
STRATTAGEMMI GIORNALISTICI

Durante gli ultimi giorni della guerra anglo-boera, i rappresentanti dell'Inghilterra e dei Boeri s'erano riuniti per una Conferenza che doveva decidere la pace o la continuazione della guerra.

Le autorità avevano proibito rigorosamente ai giornalisti di accostarsi alla tenda, in cui si teneva la conferenza.

Il corrispondente del »Daily Mail« di Londra si accordò col soldato che montava la guardia alla tenda, il quale, appena avesse avute notizie, si sarebbe soffiato il na-

decidere odločiti.
pace f mir.
continuazione (kontinu-acjone) f
nadaljevanje.
autorità f oblastvo, gosposka.
proibito (pro-ibito) prepovedal (proibire).
rigorosamente strogo (prislov privednika rigoroso).
accostarsi približati se,
tenda f šotor.
la conferenza si teneva konferenca se je vršila.
corrispondente m dopisnik.
Londra f London.

so con un fazzoletto bianco in caso di pace o con uno rosso in caso di guerra.

Ed ecco che, sul cader del giorno, il soldato si soffiò il naso col fazzoletto bianco.

Il giornalista corre al telegrafo, e telegrafa così: »Saluti dalla domenica di Pentecoste.«

Il redattore capo di turno, ricevuto il telegramma, prese la Bibbia e cercò l'epistola della Pentecoste, che comincia con queste parole: »Io vi annuncio la pace: la pace vi è concessa.«

Un'ora dopo usciva una edizione straordinaria del giornale, e così la pace era conosciuta a Londra prima ancora che al Transvaal.

Razlaga besed

strattagemma m (hojna) zvijača.
anglo-boero angleško-burski.
rappresentante m zastopnik.
s'erano riuniti (ri-uniti) so se bili sešli.

UNA SCOMMESSA

Giacomino: Vuoi scommettere che ti faccio dire »nero«?

Mario: Accettato.

Giacomino: Di che colore è il cappello di quella signorina?

Mario: Rosso.

Giacomino: Di che colore è il carbone?

Mario: Eh, non mi ci pigli.

Giacomino: Non importa; che colori ha la bandiera italiana?

Mario: Rosso, bianco e verde.

Giacomino: Hai visto che sono riuscito a farti dir »verde«?

Mario: Ma io avevo scommesso che tu non mi avresti fatto dire »nero«.

Giacomino: Benissimo! Ora l'hai detto! E adesso vieni a pagarmi il gelato.

Razlaga besed

scommessa f stava.
Giacomino m Jakec.
Mario m Marij.
vuoi hočeš (volere).
scommettere staviti.
accettare sprejeti; accettatto sprejeto; velja.

colore m barva.
azzurro (addzurro) sinji, moder.
rosso rdeč.
carbone m oglje.
non mi ci pigli ne boš me ujeli (pigliare).
non importa nič ne dé.
bandiera f zastava.
visto videl (vedere).
sono riuscito posrečilo se mi je.
a farti dir pripraviti te, da rečeš [po primorsko, dobesedno: »da te storim« reči].
benissimo prav dobro; imenitno, odlično.
adesso zdaj.
vieni pridi (venire).
pagarmi plačati mi.
gelato m sladoled.

Molekule lahko vidimo

Sedem nemških znanstvenikov-kemikov je iznašlo elektronski mikroskop, skozi katerega so videli najmanjše bakterije ko pravi velikani. S pomočjo tega najnovejšega mikroskopa lahko vidimo celo molekule. Povečava skozi ta mikroskop je 20krat tako velika kakor skozi dozdaj najboljši mikroskop.

Ti mikroskop je za moderno kemijo pa tudi za zdravilstvo nenadkrjljive vrednosti. Ze zdaj so namreč z njegovo pomočjo odkrili v posameznih bacilih raznih boleznih nove sestavine, ki jih doslej niso poznali in zato tudi zdraviti niso mogli tako vztrajno. Nova odkritja bodo zdaj pripeljala tudi do novih zdraviljenj.

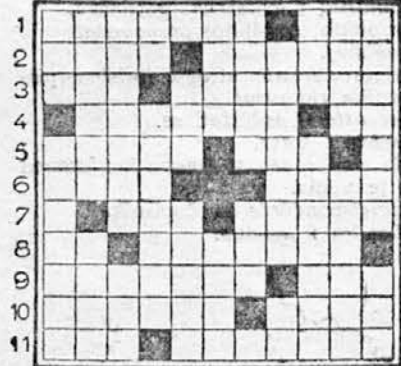
Znanost je s tem novim aparatom toliko pridobila, da se skoro ne da z besedami povedati. Svet najmanjših bitij je bil doslej samo indirektno odkrit. Zdaj pa ni odkrita samo sestavina molekul, temveč bo kmalu mogoče ugotoviti celo sestavo atoma in njegov ustroj.

Tako so na primer skozi ta aparat gledali kristale magnezijevega oksida. Videli so ga 135.000 krat povečane. Zapazili so nekaj, česar doslej niso vedeli. Oksidi magnezija so med seboj zvezani z verigami, ki so debele nič manj ko dve milijoninki milimetra. Vendar je ta vezava izredno močna.

KRIŽANKA

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11

Vodoravno: 1. Sibirski veletok; drugi del vzdevka za Angleža (kakor se izgovarja). 2. Ujeda ali rusko mesto; indijska država in mesto. 3. Sramoten je za vojaka; sramotitev, psovanje. 4. Hlačne durce; ime naše črke. 5. Tepec, topoglavce; delam (latinsko) ali turški uradnik (4. sklon); utežna kratica. 6. Ruska oblika mo-

škega imena; biti (latinsko; tudi italijansko brez nedoločnikove končnice). 7. Votla mera; krajevni prislov; kremenjak s črnobelimi sloji. 8. Petnajsta in osma črka abecede; brez volje storjeno. 9. Toplota; soglasniki iz besede osorej. 10. Grške polboginje rek; kristjani pod Turki. 11. Tirolsko mesto; madžarsko žensko ime (3. sklon mn.).

Navpično: 1. Siromak iz sv. pisma; italijansko mesto ob severnem vnožju Apeninov. 2. Znan vulkan v Antarktiki; izraz iz nogometa (angleško). 3. Slika na fotografski plošči ali filmu; oksidacija železa. 4. Romanski spolnik; trd debelejši papir. 5. Predlog in znak za jug; vstavi gte; zelo redek element kovina (brez zadnje črke m). 6. Reka v severni Španiji; oblika glagola hteti. 7. Del ladij, posebno prejšnjih; samoglasniki iz besede ovoza; predlog in medmet (samoglasnik). 8. Preizkušalo (znana tujka predvsem iz kemije); nemški veletok (brez e). 9. Dobro, dobrina, nakaznica, nakazilo (francosko); osir. 10. Deli telesa; trši zunanji del snovi. 11. Odisejev oče; brez drugega človeka.

ZLOGOVNICA

	2.	4.
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		
13.		
14.		
15.		

Iz zlogov: a, bi, ca, dra, glo, ha, ho, jak, je, ji, ka, ka, klo, ko, kol, koz, ku, mrač, na, na, na, ne, ni, o, o, o, o, pi, pi, plo, pol, pre, ra, raz,

1. stog brez strehe,
2. atensko пристanišče,
3. globočina; krnica,
4. priroda; čud,
5. odpadki pri kovanju, škaja,
6. malina, robida,
7. naliv; ploskev,
8. vrsta, rod,
9. greznica, smradotok,
10. vozarna, kolarna,
11. mrak, somrak,
12. zver, ki ribe lovi,
13. protislovje, ugovor, zapreka,
14. kozji hlev, tudi ime pogorja,
15. groza, strašnost.

rej, stra, strv, ta, va, vi sestavi 15 besed pridane pomena in čital boš v vseh drugih in nato v četrtilih črkah navzdol star slovenski pregovor.

IZPREMENILNICA

Kama, riba, telo, rama, koč, kolač, klas, Solon, peta, šola, glog, vojak.

V teh besedah spremeni po eno črko, da dobiš samostalni novega pomena. Te nove črke sestavljajo naš pregovor o dveh vranah.

ZLOZENKA

Osvežilna je pijača z zlogi ena dve tri štiri; rep odbij, je južen sad, ki se zelo po svetu širi; dve tri štiri filozof postat nazval je enovito; v ena dve, gre v mesto tropsko Peruanc slikovito; rekal dve tri je gospé nekoč da Vinci genialni; le tri štiri dá človeku moč v usodi bestialni.

UGANKA

Jeklena obleka, je šibko telo, gorjé, če ji duša zbudila se bo!

TELEFONSKA ŠTEVIKA

Neko podjetje ima štiri telefonske številke, ki vsaka sestoji iz petih števk med 20.000 in 90.000, to je namreč telefonsko omrežje tistega mesta, kjer ima podjetje svoj sedež.

Nekoč je lastnik slučajno opazil neke posebnosti teh štirih telefonskih števk. Nobena (posamezna) številka se v njih nikoli ne ponavlja in vsaka telefonska številka ima številčno vsoto deset. Če posamezni telefonski številki prištejemo število v njenem obrnjenem vrstnem redu (n. pr. 12345 + 54321), dobimo pri vseh štirih eno in isto vsoto.

Katere so te štiri telefonske številke? Nekoliko pravičnega sklepanja bo treba.

Pri tem se jasno kaže, da naš izraz telefonska številka ni čisto točen, saj sestoji iz več, v našem primeru iz petih števk. Rekli bi pravilneje telefonsko število, kar se pa za čudo ni udomačilo. V nalogi sami je razlika menda dovolj poudarjena, da ne bo zmešnjave.

HUDOMUSNO VPRAŠANJE

Katero je najmanjše celo število, ki ga moremo napisati z dvema številkami? Ali je mogoče enajst ali katero drugo? Zdaj pa le na delo!

STRIC IN NEČAK

Stric Matic in njegov nečak sta skupaj stara 80 let. Pred štirimi leti je bil stric osemkrat toliko star kot nečak. Koliko sta stara?

Rešitve ugank iz prejšnje številke

Križanka: vodoravno po vrsti: 1. Islandija. 2. vzrok. vrana. 3. E. B. (Bernstein). Gide. Nin. 4. nos. Bari. od. 5. Erivan. nr. nr. 6. z. vi. d. Ru. o. 7. uran, opram. 8. ek, osla. ale. 9. Lea. Iova. žd. 10. Algot. Libia. 11. Jadalapur.

Izpolnilnica: 1. zabela. 2. beseda. 3. bodalo. 4. Lovčen. 5. krasta. 6. prihod. 7. sopara. 8. zamera. 9. potpis. 10. sirena. 11. koleno. 12. motika. Beseda včasih pamet preleti.

Stopnice: 1. Novo mesto. 2. vnovčenje. 3. ponovitev. 4. stenograf. 5. minonosec. 6. pokornost. 7. Velika noč. 8. San Marino.

Posetnica: Novo mesto—Kandija.

Različne vreče: Večje vreče tehtajo 2,5 kg. manjše 1,5 kg.

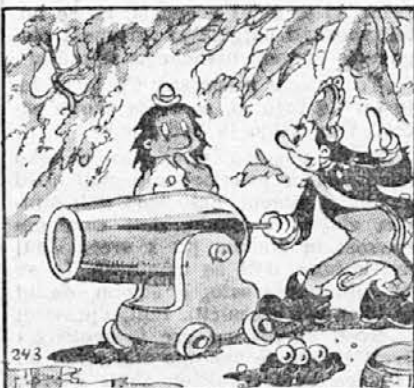
Prijatelji: Evgen. Bruno. Ivan. Tone. Stefan je vrstni red po velikosti.

Račun z ulomki: Poldruga tretjina je polovica od tretjine — torej od ene cele. Tako tudi od 218 = 109.

Velika gostija: Draga je bila ta gostija, saj se je udeležilo 36 moških in 12 žensk.

ROBINZON na samotnem otoku

št. 76. Robinson še strelja

Naslednji dan sta Petek in Robinson spet odveslala proti ladji. Med drugimi stvarmi, ki sta jih pri tej priložnosti nabrala, sta pripeljala tudi ladijski top s strelivom vred.

Petek ni bil prav nič vesel, da bo Robinson spet streljal. Ko je pa strel padel in je kroglja odletela v morje, je Petek smrtno bled padel na zemljo, kakor da bi bil zadet. Ko si je opomogel od prvega

strahu, mu je Robinson razložil delovanje in sestavo topa. Petek je bil zdaj prepričan, da bi en sam strel iz tega topa pognal v beg celo armado njegovih rdečih rojakov.

št. 77. Poslednjič na ladji

Potem sta še večkrat obiskala ladjo, dokler ju ni nekega dne presenetila nevihta. Tedaj je splav z vsemi dobrotami vred odneslo morje. Robinson se je s težavo boril z

visokimi morskimi valovi. Če ne bi bilo Petka, ki je bil izvrsten plavac, prav gotovo nikdar več ne bi videl suhe zemlje. Nekaj metrov pred obalo je Robinson popolnoma omagal in ga je

Petek nezvestnega potegnil iz vode. Robinson si je kmalu opomogel in se s Petkovo pomočjo spravil na noge. Tedaj je bil od srca hvaležen svojemu rdečemu rešitelju.

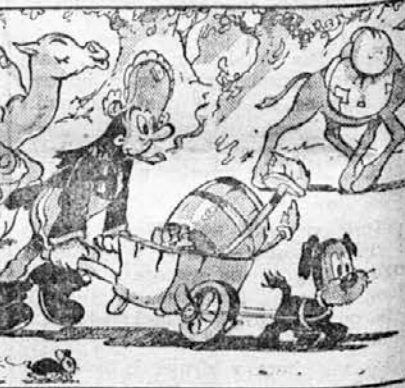
št. 78. Robinson med svojimi zakladi

Naslednjega dne je spet posijalo sonce in obsijalo čisto morsk gladino. Toda o ladji ni bilo ne duha ne sluha. Naša prijateljca sta bila silno vesela, da sta pobrala z nje

vse, kar je bilo uporabnega. Petek je odšel z lamami na pot, da so-zvekle ladijsko zalogo domov. Robinson in Petek sta lamam natovorila na hrbet skoro vso za-

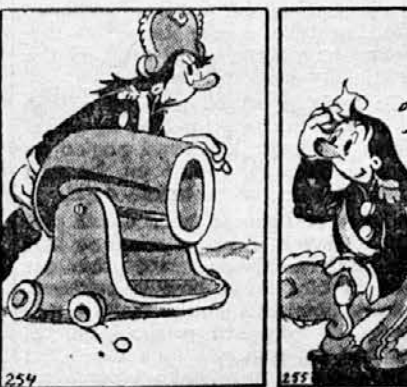

logo. Psiček Koder, ki se je čisto navezal na Robinsona, je pa pomagal vleči ostali del zaloge domov. Veselejše karavane pod tem soncem gotovo še nihče ni videl.

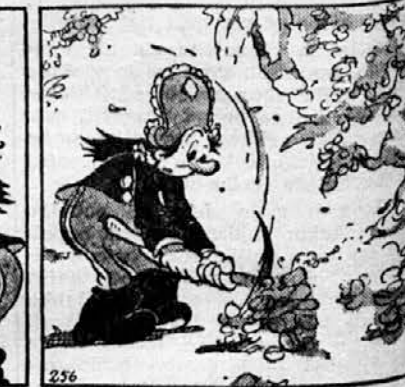
št. 79. Robinson in Petek na delu

Zdaj ko sta vse to bogastvo z ladje lahko imenovala svoje, sta ga morala primerno spraviti. Zgradila sta iz desk primeren prostor in vanj naložila vse dragocenosti. Na vseh važnih točkah pred svojo

votlino sta potem postavila topove. V bodočnosti njunim sovražnikom ne bi bilo tako lahko prodreti v njuno zavetje. Ko je bilo vse gotovo pa Robinson še ni miroval, temveč je mislil dalje.

Po kratkem preudarku se je odločil, da se bo posvetil poljedelstvu. Če je namreč hotel še dolgo živeti v tem kraju, je moral najprej preskrbeti za svoj nikdar siti želodec.

št. 80. Robinson si steže plug

Doslej je Robinson obdeloval zemljo z leseno motiko in okorno lopato. Ker je bilo pa takšno delo zelo težko, se je odločil, da si bo stesal plug.

Stvar ni bila tako lahka, kakor si mislite. Robinson je dobro vedel, da so lame bolj tovrne, ko vprežne živali. Vendar si svoje zamisli ni dal kar tako iz glave izbiti. Naposled je bil primitivni plug gotov in tudi lame so se kaj kmalu

privadile oranju. Plug sicer ni delal globokih brazd, vendar je za kmetijstvo, kakršno si je zamislil Robinson, že zadostoval.

Dalje prihodnjé

ŠPORTNI TEDNIK

Dva nova rekorda v lahki atletiki in malo slabega nogometa. - Razpored nogometa za to jesen. - Ljubljana-Gorica in nazaj. - Druge športne vesti

Naposled razveseljiva vest iz naše športa. Lahko-atleti so se zmenili spet za javen nastop, menda že v šestih, odkar smo navezani na sedanje siromaštvo. Dva dobra rezultata je dal ta meeting: ing. Štepišnik je zagnal kladivo do 52,35 metrov in postavil s tem nov naš rekord. Košir pa je pretekel 1500 metrov v času novega našega rekorda 3:57,8. Jasen dokaz, da vztrajna volja v vseh časih in v vseh okoliščinah vodi do sigurnega napredka.

Ne da se tega ugotoviti v našem nogometnem športu. Tisto zasilo pokalno tekmovalje je bilo treba nekako zaključiti, ko so ga že prenesli iz julijske v avgustovo vročino. Sestala sta se Ljubljana in Hermes ter v malo zanimivi tekmi pred neznanim gledalstvom nehala s 3:2 v korist belozelenih. Prihodnjo nedeljo bosta igrala ista protivnika povratno tekmo na šišenskih tleh, pa bomo imeli pokalnega prvaka za 1941. Najbrže ga ne bomo zapisali z zlatimi črkami v naše nogometne anale.

Slovenska nogometna zveza je objavila pare in termine za jesenski del prvenstvenega tekmovalja. Enajst ljubljanskih klubov so podelili v dva razreda, za katere je žreb določil naslednjo razvrstitev:

I. razred:

- 7. IX. Mars—Ljubljana Svoboda—Hermes
- Jadran—Grafika
- 14. IX. Hermes—Mars Svoboda—Mars
- Ljubljana—Grafika
- 21. IX. Mars—Jadran Hermes—Ljubljana
- Grafika—Svoboda
- 28. IX. Grafika—Mars Jadran—Hermes
- Ljubljana—Svoboda
- 5. X. Mars—Svoboda Hermes—Grafika
- Jadran—Ljubljana

II. razred:

- 7. IX. Korotan—Vič Mladika—Moste
- 14. IX. Vič—Slavija Korotan—Mladika
- 21. IX. Slavija—Mladika Moste—Kortan
- 28. IX. Moste—Slavija Mladika—Vič
- 5. X. Slavija—Kortan Vič—Moste

Spomladanski del prvenstvenega tekmovalja podmladka še ni dokončan, zato še niso izžrebani pari in termini za to jesen. Verjetno se bo tudi juniorsko tekmovalje razleglo preko septembra do polovice oktobra. In potem? Bomo obrnili?

Na Veliki Šmaren so naposled prišli v Ljubljano iz Gorice. Prijavljenih je bilo 52 vozačev, na startu jih je bilo 41. Do Ljubljane — 98,5 kilometra — je rabil prvi, Bini Aldo, nekaj nad tri ure; start je bil v Gorici ob 8,05, v Ljubljano je Bini prišel ob 11,10. Na končnem cilju v Gorici je bil prvi Bizzzi Glimpio, dočim je Bini prišel kot sedmi na cilju. Prireditvi so posvetili tudi z uradne strani vso pozornost in so bili na startu, na vmesnih ciljih in na končnem cilju zbrani najvišji zastopniki lokalnih oblasti na čelu z Ekse. Vis. Komisarjem Emilijem Graziolijem.

Iz športne Srbije prodirajo le redke vesti do nas. Tako zvemo, da ima Srpski loptački savez znatne težave z organizacijo prihodnjega prvenstvenega tekmovalja. V danih prilikah in zlasti zaradi nesigurnih prometnih zvez SLS ne mara prevzeti odgovornosti, da bi organiziral tekmovalje v nekaki ligi. Zato je odredil predtekmovalje v dveh skupinah za jesensko in spomladansko sezono in bi se za ključno tekmovalje izvedlo prihodnjo pomlad. Pa ne gre vse gladko.

V prvo, severno skupino so določeni naslednji klubi: BSK, Jugoslavija, Jedinstvo, Vitez, PAK, BASK, Sloga, Obilić, Mitić, Čukarički.

Južna skupina naj bi tekmovala ločeno v Kragujevačkem in Niškem podsavezu. Sama podsaveza naj uredita način tekmovalja.

Zaključno tekmovalje bi se spet izvedlo po dvojnem sistemu na točke in bi sodelovali prvi štirje iz severne skupine in oba prva iz ostalih dveh podsavezov. »Južnjaki« pa so se uprli in hočejo, čeprav na svojo odgovornost, igrati v svoji južni ligi. Do srede tega tedna se morajo tozadevno izjaviti, in v kolikor bodo dosegli soglasnost vseh v postev prihajajočih, bo igrala tudi južna liga; potem bosta šla prva dva v finale — pogojno.

Kajti so že bili izvedli nekako kvalifikacijsko tekmovalje za enotno ligo in sta se kvalificirala s področja niškega podsaveza SK Kruševac, iz kra-

Rastlina, ki so jo ljudje prvič videli cveteti

V berlinskem botaničnem vrhu cveče agava coccinea v steklenem stolpu

Da na svetu še žive živali, ki jih prirodoslovci še ne poznajo, je razumljivo. Živali se lahko pred preganjali skrijejo, izselijo se v druge kraje in ostanejo nepoznane. Pri rastlinah pa to skoraj ni mogoče, ker rasto v zemlji in so vezane na svoj življenjski prostor.

Kljub temu je na svetu neka vrsta agave — imenuje se agava coccinea — o kateri je doslej kulturni svet le zelo malo vedel. Botaniki so poznali samo njeno obliko, njene liste, njene cvete pa nihče ni poznal. Cvet te agave je celo v Mehiki, njeni domovini, še do danes neznan.

Cvetoče vrste agav so botanike in sploh ljubitelje rastlin že od nekdaj zelo zanimale. Nepoznavalci so te agave čisto zamenjavali z alojami in so jih na kratko krstili za »stolne aloje«. In sicer samo zato, ker so te vrste agav pod našim podnebjem dosegle posebno visoko starost, preden so cvetele. Njihov cvet je bil zmerom redka posebnost, ki so jo hodili gledat od Lizu in daleč. Vendar agava ni v nobenem sorodstvu

Agava coccinea, preden je začela cveteti.

z alojo. Agave spadajo v družino amaryllis, v katero spada tudi naš navadni zvonček.

Vendar za agavo ni nujno potrebno, da bi dočkala visoko starost, preden bi cvetela. Njen razvoj do cveta je odvisen v največji meri samo od hrane in podnebjaja.

20. aprila leta 1940. je nadzornik berlinskega botaničnega vrta E. Simon objavil svetu senzacionalno vest, da se agava coccinea, ki jo goje v tem vrhu že več let, pripravlja na cvet. Za botanike je bilo to veliko odkritje. Naposled bodo vendar videli cvet agave, ki še v svoji domovini nikdar ni pokazala cveta.

Iz botaničnega vrta so poročali, da se z agavo vrše čudne spremembe. Listi v sredini rastline, v tako imenovanem »srcu«, so se povečali in dobili drugačno obliko, kakor so jo imeli doslej. Postali so ožji in se niso razprostrli kakor doslej. Ostali so strnjeni in tvorili deblo podoban steber. Razen tega je to steblo pričelo nenavadno hitro rasti, tako da so se vsi, ki so ga videli, čudili. Ta rastlina, ki se ji doslej z rastjo nikamor ni mudilo, je zdaj rasla s fantastično hitrostjo, kakor da bi hotela vse zamujeno nadomestiti.

11. aprila je bilo to steblo iz sredine agave samo 14 centimetrov dolgo, od tal je merilo 55 centimetrov. Naslednji dan je doseglo rekord v rasti. Zraslo je nič manj ko za 15 centimetrov s hitrostjo, s kakršno se pomika urni kazalec. Steblo je bilo zdaj podobno velikemu belušu.

gujevaškega podsaveza pa SK Čačak. Tema dvema je rezervirano, če ne bosta prva v svojih skupinah, da bosta z bodočima prvakoma igrala po dve kvalifikacijski tekmi. — Niti malo zamotano, jeji?

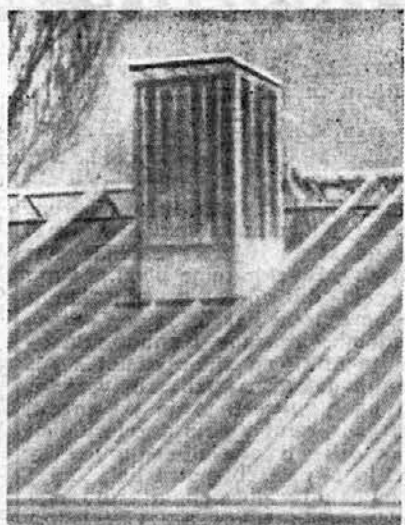
Javljajo še iz tistih krajev, da se nekateri prominentni igralci zbirajo v vrstah prestolniških športnikov. Tako bo ojačil BSK Atanasković, odlični napadalec bivšega Gradjanskega iz Skoplja, a rdeči napad vodi sedaj Rafilje, igralec bivše Slavije iz Sarajeva.

Se o drugih težavah zvemo ododod. PAK, edini pančevski klub, ki bo sodeloval v severni ligi, ima težave z igriščem. Na razpolago je imel prelopo športno napravo bivšega SK Banata, pa so mu krasni travnik tako pomendrali, da je nesposoben za igro. Svoje igre bo klub moral prirediti na igrišču bivšega Jedinstva, ki se je v novih prilikah pretvoril v »Kulturbund«.

Beograjski lahko-atleti bodo tekmovali za prestolniško prvenstvo 30. in 31. avgusta. Na sporedu so vse olimpijske discipline.

O. C.

Iz neznane prirode

Prvič podaljšan stekleni stolp v rastlinjaku.

Rastlina je od tega dne dalje nezadržano rasla dalje, kakor da bi jo gnala nevidna sila navzgor. Strop botaničnega paviljona so kmalu morali samo njej na ljubo predreti in postaviti nad njenim debelom steklen stolp.

Odtlej je agava zrasla povprečno po sedem do osem centimetrov na dan. 26. aprila je dosegla že višino 185 centimetrov. 8. maja pa že 217 centimetrov. Tako so se začeli bati, da bo tudi novo zgrajeni stolp rastlini kmalu prekratek. Ko je nastopilo topleše vreme, so stolp odprli in pustili rastlini odprto pot proti soncu.

Agava coccinea je zdaj še z večjo silo rasla dalje. Rasla je vse poletje, toda cveta ni pokazala. E. Simon se je bal, da bo prej prišla zima, preden bo videl tako težko pričakovani cvet. 28. septembra je agava dosegla že višino 539 centimetrov, toda cvetela še ni. Naposled je prišla z ma. Agavin stolp so povišali in zaprli. Agava je pa sredi meseca januarja že merila v višino 643 centimetrov. Zelo težko je bilo vso zimo agavi dovajati enokomerno temperaturo, posebno v stolp.

Naposled se je spet začela pomlad, ne da bi agava prenehala rasti. 18.

Drugič podaljšani stolp s cvetočo agavo.

aprila 1941. je agava pokazala svoj težko pričakovani cvet. Pognala je 14 centimetrov dolge cvetne liste, prašniki sami so pa bili dolgi po 11 centimetrov. Barva cvetnih listov je bila rumenkasto-bledozelena. Prašniki so bili zlatorumeni. V cvetu je bilo mnogo medu, ki se je kar v kapljicah držal na dnu cveta. Če so cvet stresli, je med kar sam od sebe pritekel ven. Ko so medeno tekočino poskusili, so ugotovili, da je izredno sladka in okusna.

Druge vrste agave imajo v svoji domovini navadno izredno veliko medu. Obledavajo jih cele črede kolibrjev. Tako se je tudi agava coccinea v tem pogledu izkazala za njihovo sorodnico.

Botaniki so ugotovili, da je tudi sicer agava coccinea podobna svojim sorodnicam v Mehiki, tistim, ki svojega cveta ne skrivajo. Mehikanske

agave so celo koristne rastline. Od 100 cvetov takšnih agav domačini naberejo pol kozarca čistega medu. Domačini pa to nenavadno rastlino še drugače uporabijo. Steblo, na katerem stoji cvet, odrežejo, tako da iz njega priteče sok. Ta sok je izredno sladak in ga uporabljajo za izdelovanje alkoholičnih pijač. Navadno iz enega odrezanega debela priteče na dan po 4 do 5 litrov soka. Ta sok pa Evropejcem zaradi čudnega okusa nič kaj ne prija, pravijo celo, da je težko prebavljiv.

Domačini uporabijo od agav tudi liste, s katerimi si krijejo koče, bodice uporabijo za šivanke, nitke, s katerimi so listi prepleteni, pa predelujejo v vezalce.

Po zadnjem merjenju meri agava coccinea iz berlinskega vrta 736 centimetrov od tal do vrha. Botanikom pa vendar še ni odkrila vseh svojih skrivnosti. Nihče namreč ne ve, koliko je stara, Cenijo jo sicer na 60, lahko ima pa tudi že 100 let. To je njena skrivnost, ki jo bo vzela s seboj, ko se bo povrnila v zemljo.

Agavin poganjek je zrasel v visoko, kakor drevo veliko deblo.

Živ hrošč — talisman

Na polotoku Yukatanu v Karibskem morju živi hrošč, ki mu tamošnji prebivalci, ki so Indijanci, pripisujejo vsemogoče skrivnostne moči. Hrošč jih varuje pred boleznijo in hudobnimi duhovi. Vendar pa lahko uporabljajo hrošči svojo moč samo tako dolgo, dokler živijo.

Indijanke, ki bi rade, da bi takšen hrošč dolgo živel in jih varoval pred nesrečo, priprno hrošče na kot las tanko verižico in jih nosijo na golih prsih. Včasih pa hrošča, ki jih je obvaroval pred kakšno nezgodo naleptičijo in okrasijo s prav majhnimi in lahimi svetlimi ploščicami, ki so včasih tudi srebrne ali pa še celo zlate. Okrasijo mu krilca in ga varujejo kakor punčico svojega očesa, pred nevarnostjo.

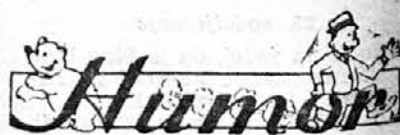
Ker pa hrošči v takšnem nenavadnem ujetništvu ne zdrže dolgo, prebivalce vedno mori skrb za novim. Nikoli ne mine dan, da ne bi kateri izmed prebivalcev Yukatana iskal čudežnega hrošča, ki ga bo varoval pred vsem hudim.

Mesto, v katerem je prepovedano kaditi

Drugi narodi, drugi običaji! V saharskem mestu Beni-Isguenu, čigar prebivalci so pripadniki sekta karaditov, velja kajenje za velik greh in prestopki proti njihovim verskim predpisom. Zato je v mestu strogo prepovedano kaditi. Tudi tuji se morajo držati te prepovedi in gorje mu, kdor se spozabi.

Prav tako strogo je v Maroku, pri vernih muslimanih. Kadilca, ki ga maroški muslimani sreča na ulici, se izogne v velikem loku, samo da ga ne bi dosegel cigaretni dim.

Tudi v severnoameriškem mormonskem mestu Utahu je še zdaj prepovedano kajenje. Celo filme, v katerih kaže, je v mormonskih naselbinah prepovedano vrteti.

Optimist

»No, kako je pa kaj s tvojo ljubeznijo do gospodične Eve? Kakor vem, njen oče noče nič slišati o njeni možitvi s teboj.«

»O veš, mislim, da imam zdaj precej boljše izgled. Pred kratkim me je sicer njen oče spet skozi vrata vrgel, vendar je rekel, da je to zadnjič.«

Naglušen

»Gospod, klop, na kateri sedite, je sveže prepleškana.«

»Kako?«

»I, saj vidite, svetlo zeleno!«

Zadnja beseda

Korenčkovi so šli na nedeljski izlet v hribe. Na nekem mestu se je posebnost dobro slišal odmev. Vsa družina je vneto vpila in poslušala odmeve. Naposled so se že vsi naveličali in odšli dalje, samo gospi Korenčkova se še ni mogla ločiti.

»Kaj pa dela mama?« vpraša oče Korenček svojega sinčka.

»Po vsaki ceni hoče imeti zadnjo besedo!« se odreže nadobudni sin.

Odrešenje

Na steni neke hiše so izobesili napis: »Prodajamo klavir.«

Takoj drugi dan je bilo pod napisom pripisano: »Hvala Bogu!«

Pameten sin

»V Ameriki.« pripoveduje oče svojemu sinu, »so predeli, kjer po cele mesece neprestano dežuje.«

»Aha, temu so krivi samo ti presneti nebotičniki.« modruje sin.

Pri plesu

Plesalec: »Kadar z vami plešem, gospodična, sem zmerom na drugem svetu.«

Plesalka: Mislim, da ne prav daleč, ker mi zmerom stopate na nogo.«

Zakrknjen dolžnik

Upnik pred vrati: »Odprite!«

Tišina.

»Odprite, dobro vem, da ste doma, saj stojte vaši čevlji pred vrati.«

Glas iz sobe: »To še ni dokaz, da sem doma. Odšel sem v copatah.«

Naj cvetlice govore!

»Te cvetlice sem sam nabral in so bile namenjene samo tebi.«

»Tega pa še sam sebi ne verjameš.«

»Prosim, v nekaj dneh bom dobil kazenski nalog, takrat ti bom lahko dokazal.«

V šoli

Učitelj: »Katera žival potrebuje najmanj hrane?«

Učenec: »Molj.«

Učitelj: »Kako pa to veš?«

Učenec: »Zato, ker žre same luknje.«

Čarovnija

Medtem ko Ančka pere, se gospodinja vrne domov. In ker očitno nima drugega dela, sede k Ančki in ji jame praviti, kaj je videla prejšnji večer v cirkusu.

»Premislite, čarovnik je vzel v roko majhno lutko in jo postavil v prazno omaro. Ko jo je spet odprl, je skočila iz nje živa deklica.«

»To ni nič posebnega, to znam tudi jaz.« se odreže Ančka. In že vzame v roko majhnega kositrnega vojaka, s kakršnimi se igra gospodinjin sin, in ga vrže v omaro. Koj nato skoči iz omare pravi, živi in izgine za vrati.

FR. P. ZAJEC

IZPRAŠAN OPTIK IN URAR

LJUBLJANA, sedaj Stritarjeva ul. 6

pri franciškanskem mostu

Vsakovrstne očala, daljnogledi, toptometri, barometri, higrometri, itd. Velika izbira ur, zlatnine in srebrnine. Samo kvalitetna optika. Ceniki brezplačno.

MALI OGLASI

CVETLIČNI MED in la medico dobite najceneje v Medarni, Ljubljana, Zidovska ul. 6.

„REALITETA“

zavod za kupoprodajo nepremičnin

je samo v Ljubljani

Prešernova ul. 54/l. Tel. 44-20

DAMSKA KROJACICA, Gregorčičeva 12/II izdeluje vso damsko garderobo prvovrstno in po zmerni ceni.